

**Erycii Puteani Historiae Belgiae liber singularis, de obsidione
Lovaniensi anni M.DC.XXXV : novi sub Ferdinando principe
belli auspicia**

<https://hdl.handle.net/1874/13277>

ERYCI PVTEANI

HISTORIAE

BELGICÆ

LIBER SINGVLARIS,

DE

OBSIDIONE LOVANIENSI

ANNI M. DC. XXXV.

Novi sub FERDINANDO Principe
belli Auspicia.

ANTVERPIÆ,

Typis IOANNIS CNOBBARI,

M. DC. XXXVI.

Cum privilegio Regis Catholici.

T R I B V S

BRABANTIÆ

ORDINIBVS,

SACRO, EQVESTRI, CIVILI,

LOVANIVM.

OESESSVM, DEFENSVM, LIBERATVM

E. PVTEANVS RAMELRODIVS

D. C. Q.

QVOD una, omnium
nomine, civitas bel-
lum sustinuit, Incl-
ti Patriæ Patres, sti-
lo exprimere conatus sum, ut
universæ spectandum Belgicæ
darem. Hunc à me exigere la-
borem visa, quæ una, imò pri-
ma est: hunc etiam, ut persol-
verem omnibus, vestræ existi-

A 2   maij

D E D I C A T I O.

mavi offerendum gloriæ esse.
 Vna quidem illa, quia tentata
 hosti, momentum ac fortuna
 fuit cæterarum; quia non ti-
 muit, salus; quia stetit, decus ac
 gloria. Tantum arma posse, u-
 bi Musæ, pacis alumnae, colun-
 tur, mirum sit; nisi in confor-
 tium Pallas veniat. Vos Anti-
 stites, difficillimo ad eò tempo-
 re, in uno Religionem & sacra
 oppido; vos Nobiles, in una
 dignitatem ac splendorem cu-
 ria; vos Magistratus, in uno le-
 ges ac libertatem populo su-
 perstitem ubique & illibatam
 habetis. Nomen laudem absol-
 vat, LOVANIVM est, Religio-
 ne, Dignitate, Libertate splen-
 dens, caput in corpore urbium;

quo

DEDICATIO.

quo presso, aut oppresso, reli-
 qua quodam velut fato mem-
 bra collaberentur. Hoc sanè
 velut munimentum, imò scu-
 tum Patriæ universæ, vim &
 iram duorum potentissimo-
 rum exercituum, excepit, tulit,
 elisit. Quid nisi pugnante Deo?
 Princeps verò noster FERDI-
 NANDVS, ille victoriis ac tri-
 umphis natus, cùm exercitum
 suum ad penetralia provinciæ
 reduceret, quod armis statim
 fieri non poterat, consiliis effe-
 cit; tempestivè quidem salu-
 berrimum Augusti Cæsaris
 monitum usurpans:

Ἀσφαλὴς γὰρ ἐς ἀμείνων, ἢ
 θεοῦ σρατηλαίας.

Etenim cautum esse, ac tuta se-

DEDICATIO.

qui, optimum bellandi genus; cum hostem citra pugnam conficis. Quis non Suetonium illum Paulinum laudet: *cui cauta potius consilia cum ratione, quàm prospera ex casu placebant?* Nimirum, ut firmiùs consistas, interdum cedere opportunum est; certiorque è solido gradus vestigio infertur. Ergò suum hîc Deus, & suum Princeps negotium egit. Alter, qui summâ & æternâ providentiâ regit omnia, animos urbi dedit, ut pugnare auderet: alter, qui ad Deum dirigit omnia, vires, ut posset. Sed vires viri fuerunt. Unus quidem, qui præcset reliquis, verè unus, ANTONIVS BARO GROBBENDONCQVIVS,

è

D E D I C A T I O.

è numero & corpore vestro,
 mens & anima virtutis ac pru-
 dentiaë bellicæ : qui subsidio
 quatuor Legionum invictus,
 flectere obsidionis fortunam
 suo arbitrio potuit. Quid Tri-
 buni, laborum focii, aut admi-
 nistri? In partem gloriaë ve-
 niunt; è tota selecti militia; ut
 uni illi simillimi essent, inter se
 quodammodò pares: Ioannes
 Conradus Aubermontius, To-
 parcha Ribaucourtius, Antonii
 è sorore nepos, & simul affinis;
 Lancelottus Grobbendonc-
 quius, Baro Wesemalius, An-
 tonii filius; Thomas Presto-
 nius, Hibernus gente, è Vice-
 comitibus Gormanstoniis; de-
 nique peculiari gradu Adol-
 phus

D E D I C A T I O.

plius Einhoutius , nobile Pæ-
 manorum decus , novumque
 Regiæ fortunæ incrementum.
 Quot profectò nomina , tot
 Martis miracula , æternitatis ta-
 bulis inferenda. Cernere licuit,
 sub tam strenuis ducibus mili-
 tes quoque strenuos esse. Sic
 enim se gessere omnes , tan-
 quàm suos quisque lares ac pe-
 nates defenderet; nihil arduum
 virtuti putaret , quâ & pietas
 includeretur. Cives quoq; hoc
 exemplo milites erant; sed sub
 Prætore suo , Consulibusque
 vigilantissimis: Iuventus , tan-
 quàm cives ; sed sub Rectore
 suo, cujus armata quoque jam
 potestas erat. Ergò hoc age-
 bant cuncti , ne vel fortunâ,
 vel

DEDICATIO.

vel conditione discernerentur: gnari, quid sacramentum, quid virtus exigeret; quid Deus, Rex, causa. Unus omnium labor erat, eadem industria, par studium; cum extrema experiri mallent, mortemque amplecti, quam vitam hosti debere. Pugnare deliciae erant: quotidie eruptiones, velitationes, cedes, & sine intermissione bellum. Haec omnia, ut gesta, & mihi praesenti cognita, stilo comprehendendi: & nonne aliorum quoque oculis digna? Videbunt Lovanium à Gallis Batavisque, magnâ vi obsessum; à Deo majori beneficio liberatum. Quicquid enim hic miles noster, civis, juvenus egit, à Deo

D E D I C A T I O.

est; qui dicatum sibi Pietatis ac
 Doctrinæ templum injuriæ vo-
 luit, flammæ, ruinæ exemptum
 esse: frangere hostem & ener-
 vare, ubi minimæ vires erant,
 nulla à munimentis subsidia,
 nulla ab apparatu tutela. Et
 quæ hinc tamen belli totius ca-
 tastrophæ! Vrbs ecce nullo mi-
 litia loco habita, tota pacis ac
 quietis; urbs vasta, vacua, &
 quæ sibi non sufficeret, provin-
 ciæ propugnaculum facta; ut
 cum sua vix esset, vestra magis
 fieret: inclyta, quia oppugna-
 ta; celebris, quia defensa; æter-
 na, quia conservata. Ego, qui
 Litterarum professione ac mu-
 nere vester sum, in Arce urbis
 incola, & Academiæ tanquàm
 civis,

DEDICATIO.

civis, oppugnatam, defensam, conservatam scripsi; ut sic amplius etiam vester essem: Triplici Ordini vestro inscripsi; ut & esse me, & amplius esse, publicè testarer. Si Historia igitur placet, & potissimum Belgica: hinc ordior, sub Principe novo, novum bellum, novo auspicio. A vincentis gloria materiam sumam, studia deinceps (quia pars obsidionis fui) tanquam arma habiturus: ut si non manum, ingenium bello occupem; quamvis & hinc suum manus munus exsequatur. Ad summam, vel stilo pugnabo, si satis non erit scribere; vel gladio scribam, si satis non erit pugnare. Valete, vivite, splendete,

DEDICATIO.

dece, Incltyti Patriæ Patres, &
 Litteras, quæ rerum omnium
 faces sunt, ornamenta, solatia,
 inò quæ vestræ sunt, ab injuria
 temporum hominumque vin-
 dicare. Lovanii, in Arce, Natali
 meo LXI. Pridie Nonas No-
 vembris, ∞. 15 c. xxxv. quo
 eodem die Crucem aliquan-
 do suam clarissimi vir ingenii
 IUSTVS LIPSIVS gloriæ ve-
 stræ consecrabat.

S A L L V S T I

M O N I T V M.

Pulchrum est bene facere reipublice : etiam bene dicere haud absurdum est. Vel pace, vel bello clarum fieri licet : & qui fecere, & qui facta aliorum scripsere, multi laudantur. Ac mihi quidem, tametsi haudquam par gloria sequatur Scriptorem, & Auctorem rerum; tamen imprimis arduum videtur, res gestas scribere : primum, quod facta dictis exaequanda sunt : dein quia plerique, quae delicta reprehenderis, malevolentiam, & invidiam dicta putant ; ubi de magna virtute, atque gloria bonorum memores, quae sibi quisque facilia factu putat, equo animo accipit ; supra, veluti ficta pro falsis ducit.

PALLAS GRVDIA

AD ERYCIUM. PVTEANVM, V. A.

Consiliarium & Historiographum R.

GRudia Parthenio PALLAS gavisâ triumpho,
    Cónstitit excelsâ numinis Arce sui,
Atque ait : O magni vir nominis, incluta cælo
    Fama per æternos quem vehit æqua Deos,
Quid variis animum curis, PVTEANE, fatigas ?
    Si cupis Historiam scribere, scribe novam.
Hic tibi materies justæ est oblata laboris ;
    Non aliâ poteras pulchrius ire viâ.
Dic Batavum, & varii crudelia fœdera Galli,
    Dic sæclo infamem, Marte favente, fugam :
Dic inconcussum generoso pectore civem,
    Magnos dic animos militis, atque Ducis,
Dic & quæ vidisse potes. Tibi cætera linquo :
    Solutus enim soli sufficis ipse tibi.

LYDOVICVS BROMANVS, L. C.

LOVANIENSIS

CHARACTER,

Ex epistolâ ESPENANI, Nobilis Galli,
ad Cardinalem VALLETTANVM.

ARGVMENTI LOCO.

* **T**RAIECTI, post in-
utilem octo aut de-
cem dierum moram,
Mosam transmisisimus,
rectoq; Thenas itinere profecti, id
oppidum alacriter aggressi sumus.
Præfectus loci, postquam tribus
quatuorve horis mœnia defendis-
set, ad me misit, & pacem poposcit.
Ego nostros, factis induciis, conti-
nui; ille suos. Principem Auria-
cum mox adii; qui negavit se pa-
cisci, velle, nisi ipsemet ad se Præ-
fectus

fectus prodiret: quâ tergiversatione
 semihoræ spatium effluxit. Effeci
 tandem ut prodiret. Interea verò
 cum Batavi, qui ad sinistrum latus
 oppugnationi dabant operam, nul-
 lum per inducias impedimentum
 deprehenderent, fossam transire,
 admotisque proxima turri scalis, in
 urbem penetrant. Nostri hoc exem-
 plo portam unam perfringant, pa-
 riterque irruunt. Simul igitur in
 omnem licentiam effusi, extrema
 designarunt: tanto quidem furore,
 ut nullum omnino potuerit reme-
 dium adferri. Templà omnia ac
 monasteria spoliata, Dicata Deo
 virgines violata, pessimeque habita,
 denique ignis in totam passim ur-
 bem immissus. Distinctè hac narro,

CHARACTER.

ut causam ruinae nostrae representem. Oppidum enim hoc frumento, aliisque ad vitam rebus necessariis plenum, in duos nutrire menses exercitum poterat. Decem igitur dies extracti, priusquam castra moverentur; ut interea panis ad iter quatuor aut quinque dierum instrueretur. Mota sic quidem sunt, data hostibus respirandi, seseque munendi occasione, & otio; qui Lovanii ad ripam amnis, ut vocant, Dilia, urbem interluentis, valido cincti aggere, nos expectabant. Ad secundum igitur inde lapidem trahere coacti, aliquid etiam obstaculi invenimus. Totus hostium exercitus, ut transitu nos prohiberet, motus erat: sed praecipua per-

B. quam.

OBSIDIONIS

quàm commodâ statione, ulterio-
 rem obtinuimus ripam. Quo hostis
 tempore, non sine magna confu-
 sione retraxit copias, quamvis
 acriter à nobis pressus non sit. Hæc
 à trajectu difficultas fuit, cui tres
 simul pontes structi sunt. Biduo post
 inter Bruxellam, Mechliniam, Lo-
 vanium, & Vilyordiam castra col-
 locavimus; ac de Lovanio tanquàm
 debiliori (nullarum enim erat vi-
 rium) obsidendo consilium placuit.
 Aliud Principi: à quo tamen di-
 moveri potuit, necessitatis ratione
 inductus, cùm nulla prorsus panis
 copia, ac ne spes quidem nobis su-
 peresset, Leodio, unde suppeditan-
 dus erat, decem jam miliaria re-
 motis. Obsidionem igitur orsi su-
 mus,

CHARACTER.

mus, feliciterq³ satis versùs urbem
 aggeres direximus. Princeps bi-
 duo demum pòst accessit, castra
 sua, priusquam aliud inceptaret,
 communiens; haud aliter infir-
 mum aggressus locum, ac si Antver-
 piam ipsam esset oppugnaturus.
 Statutum erat, diversis agmini-
 bus, quatuorq³ oppidum locis strin-
 gere: duobus cis amnem, duobus
 ultra: quod effectum non est, re-
 lictà oppidanis plenà trans Diliam
 libertate: quà etiam parte subsi-
 dia pulveris, qui defecerat, illata.
 Decem omnino dies circa urbem
 hasimus, atque toto hoc tempore
 bis duntaxat demenso panis frui
 licuit. Milites passim fame enecti
 deficiebant; ac jam deerant, qui

OBSID. CHARACTER.

laboribus sufficerent. Hac necessitate rerum, cum ne spes quidem ulla remedii affulgeret, bonum factum visum est, obsidionem solvere, exercitumq; in locum, ubi ali possset, transferre. * Lutetia, VIII. Kal. Augusti, ∞. 10 C. XXXV.

31
FRANCISCVTEANI

HISTORIÆ

BELGICÆ

LIBER SINGVLARIS

DE

OBSIDIONE LOVANIENSI.

VARIAM hæcenus longi
fortunam belli in pro-
vinciis spectavit Belgi-
cis, & simul motus est,
terrarum Orbis: totam ab una tan-
dem pependisse urbe, ac repente
conuersam, scribere, imò repræsen-
tare aggredior. Hæc cælestis om-
nino Principis FERDINANDI, pro
fratre PHILIPPO, terræ marisque
arbitro, Martis molem regentis; &
mea, quæ deinceps gerentur scrip-
turi, auspicia sunt. Meum audebo,
muneris ratione, ingenium felicif-

B 3

fimi

LOVANIVM.

- A. Porta Bruxellensis.
- B. P. Viluordiensis.
- C. P. Mechliniensis.
- D. P. Arschohana .
- E. P. Dystemiensis.
- F. P. Thenensis.
- G. P. Parcensis.
- H. P. Heuerleensis.
- I. Cataracta maior.
- K. Inundatio Dilix.
- L. Specula. M. Arx.

fimi & clementiâ vincentis Bellatoris gloriæ impendere: qui ut arma indueret, magis etiam Litteras complexus est. Sed res mihi Belgæ Belgicæ cordi sunt; quemadmodum Infubricæ in Irruptionibus Barbarorum, & Cisalpinæ in Medicæo fuerunt: poscit Lovanium, quod Mediolano persolutum est. Aliquid sanè urbis alterius, in qua vixi, altera, in qua vivo, habet; magna, celebris, & provinciæ suæ caput; tam aeri sæpius turbine concussa, ut in exemplum calamitatis & virtutis condita videatur. Quid Normannos refero, hominum urbiumque aliquando exitium & fatum? Hos quoque Lovanium timuit, sustinuit, vicit. Anno deinde eo. XII. à Godefrido Lotharingo (Principe, an tyranno?) suas, & Germaniæ vires ducente, obsessa, & pertinaciter oppugnata, incredibili armorum constantiâ totam belli

belli molem profligavit. Post incrementa fortunæ, suo aliquando vitio propè eversa, cum ante annos plusminus ducentos septuaginta, rerum potiente VVenceslao, inter necinâ plebis seditione arderet. Textrinæ igitur in scholas, à Ioanne Duce, pacis artes amante commutatæ; ut cum Minerva, lanificio jam languente, Musæ colerentur. His etiam infesta postea Gallorum fuit rabies, latrante Longevallio, cum belli famam suo Rossemius terrore sustineret. Obsessa urbs erat, & mox per facialem interpellata, Positis armis conditiones
 ,, admitteret: abiturum exercitum,
 ,, si trimestre militi solveretur stipendium, adjectis pecuniæ tormentis machinisque urbis, ac toto belli apparatu. Quia iniquiora postulata erant, ad iram necessitas venit, ad furorem desperatio. Factâ in hostem è porta Bruxellensi

4 HISTORIÆ BELGICÆ
eruptione, turbata penitus castra,
terrore magis quàm cæde dissipata.
Aut fallor, aut nostrarum video
imaginem rerum, eodem quasi fato
& circulo post sæculi intervallum
redeuntium: quæ & ipsæ nunc di-
gnæ, absentibus, veritatis; posteris,
memoriæ causâ, tradi.

BELGARVM animos novum pur-
pureumq; recreârat FERDINANDI
Principis Austriaci jubar, & subitæ
ingravescentis belli nubes, Gallis
Batavisq; foedo foedere conspi-
rantibus, coactæ. Illos Castellio-
næus & Brisæus ducebant, clarum
uterque patriæ militiæ decus: hos
Auriacus Fredericus Henricus,
quem consilio imperioq; militari
cautum, parem Mauritio fratri &
belli fervor, & fortunæ favor extu-
lerat, suis fidentem viribus, alienis
fultum. Galli, rejectis prælio limi-
taneis prope Namurcum copiis,
Trajectum versûs agmina sua, Au-
riaco

riaco occurrere, promovere. Tringinta circiter quinque millia sub signis erant, valido satis numero, quo hostem, felici jam victoriae auspicio superbi, despexerant. Batavorum exercitus peditatu potior, viginti quatuor adferebat millium robur, è praesidiis urbium undique collectum. Apparatus, majori etiam videbatur bello sufficere. Inter duces de ratione rei gerendae, disceptatum, pluresque deinceps cum damno expeditionis dies extracti. Facilius foedere, quam castris coivere. Vnum bellum, bini exercitus erant; sive ad augmentum terroris, sive ut dispari genio & religione gentes facilius regerentur. Galli, exceptis ferè quadringentis (quos obsidio Lovaniensis quasi omnes extinxit) nostra ritu Catholico & Romano colebant Sacra: Batavi in nobis hæc oppugnatum ibant. Diceret hostes inter se esse,

qui amici & fœderati erant; ut verò hostium nos haberent loco, qui reverà hostes non eramus, plus arma quàm Sacra valuisse. Iunctis igitur animis, sejunctis copiis, belli molem in Brabantiam, reliquas inter se provincias pacti, transferunt, omnisque prope Trajectum urbem miles, injecto Mosæ ponte, in ulteriorem ripam transit. Summâ vi penetralia peti provinciæ, non sine terrore fama monuit. Primo impetu quicquid in via hostile esset, vel capiunt hostes, vel depopulantur ac vastant; longè latèque pavore ac trepidatione complent omnia. Interea Serenissimus Princeps FERDINANDVS Bruxellâ Lovanium venit, & cognitâ Aviniensi clade, cum copiis hætenus collectis obviam hosti profectus est. Non procul Thenensi urbe, ad Getam amnem castra aggere communita sunt. Lustratæ copiæ, quæ quidem

ad manum erant, exiguæ, partim peditum, partim equitum, & in agmina sua diuisæ. Equitatus, sub Præfecto suo Comite Ioanne Nasfauio, viro ad militiæ gloriam ab ipsa natura factò, floridus omnino erat; verùm hosti, quia præpotenti, nequaquam par. Peditatus quoque longè infirmior, ad tutiora consilia animos ducum, & sic Principis deduxit: Contrahenda Lovanium, castra esse, relicto Levacis, The- nisque præsidio: utendum col- lium, amnis, urbis vastæ benefi- cio, quæ postquàm Musarum studia recepisset, sedes belli sæ- pius fuerat, olim ac nuper trium- phis quoq; nobilitata. Hîc Nor- mannos ab Arnulpho Imperatore acerrimo prælio victos, ac inter- necione deletos esse. Fractum aliquando Godefridum Lotha- ringum. Rejectos superiori secu- lo Gallos, fortissimum quamvis ducem

ducem Rossemium haberent. A-
versum nuper Auriacum Princi-
pem Guilielmum, callidissimum
civilium tumultuum auctorem,
levique passum lytro libertatem
redimi, cum Gallis quoque suis
& Germanis recessisse. Placuit
igitur opportunitas loci; quia cun-
ctationi idonea, quæ temeritatem
morâ corrigit, & callida magis
quàm calida, tutam sequi fortunam
mavult, quàm dubiam invadere.
Consultissimum etiam erat, adsci-
scere è præsidiorum undique reli-
quiis vires; è Germania autem, paci-
jam proxima, copias auxiliares præ-
stolari. Aulam sic quidem in urbe
Princeps, exercitum in agro collo-
cavit, cum dubitares, in exercitu,
an in aula degeret; inter milites, an
cives. Non togâ jam, sed sago de-
corus, prodire quotidie, lustrare
mœnia, opera, castra; reliquas con-
siliis horas dare, curis, alloquiis.
Eadem

Eadem & vita & vigilantia Principis Carigrani fuit, Marchionis Aytonæ, Ducis Lermensis, Comitis Nassaviæ, Baronis Balanconii: eadem Cauri & Cantelmi, summorum distincto honoris gradu ducum, qui omnes virtute suâ partem exercitûs faciebant: eadem cæterorum, munere militari eminentium, quos non splendor corporis, non vestes auro aut gemmis distinctæ, sed innatus animi vigor ac generositas judicabat magnos & imperio dignos esse. Peculiare hîc quoque rebus subsidium Præses Belgii Rosa; qui consilio ac prudentiâ armatus, Regi, difficillimo hoc tempore, Principi, Patriæ opportunus ac utilis, divini ingenii viribus egit, ut quæ casu ardua ac periculosa essent, ratione gubernata, ad felicitatem verterentur. Interea Ioanni Heimensio Cœcquo Architecto militari Regio nec-

IO HISTORIA BELGICA
necnon Centurioni, facilis ac penetrantis ingenii viro, castrorum & muniendæ urbis datum negotium: qui tempestivam lineis mathematicis formam complexus, tam accuratè simul artis rationem differendo exposuit; ut non modò præfenti periculo consilium, sed futuro remedium expediret, quid omnino facturus hostis esset, promptâ quâdam solertiâ penetrans. Castra igitur ab orientis latere, quod urbem à colle & silva Loënsi, agris interjectis, separat, cis Diliam in campos Bancenses translata. Tumor hic locus munitiorque naturâ, cum à fronte amnem velut fossam, à læva Urbem, velut aggerem haberet. Ad repentinam quoque profectionem promptus exercitus erat, si, Lovanio fortè præterito, Bruxellam trajectu superiore, sive Mechliniam inferiore hostis peteret. Id quoque si divisis utramque
copiis

copiis tentaretur, opprimi alteru-
 træ à pleno exercitu nostro pote-
 rant ; si conjunctis , celeritate &
 compendio itineris præveniri.
 Nonnullos tamen nova hæc meta-
 tio perculisse visa ; tanquàm ima-
 gine formidinis, & confessione im-
 becillitatis, ad fugam magis, quàm
 ad pugnam. Alii tectam potius cal-
 liditatem suspicati : Trahi in pe-
 netralia provinciæ hostem, ino-
 piâ rerum, quâ premi jam cœpe-
 rat, facilius defecturum : longa
 annonæ itinera, ac sumptuosa
 esse, non jam navigiis, sed plau-
 stris carrisque, novo insolitoque
 sumptu alimenta advehi. Suum
 cuique iudicium liberum : sed mihi
 ea videntur consilia rebus apta, quæ
 inter metum ac fiduciam media,
 minùs sermonibus vulgi obnoxia
 sunt ; opportuna temporibus, quæ
 facili momento in benigniorem
 famæ materiam flectuntur. Pul-
 chro

12 HISTORIÆ BELGICÆ
chro deinde spectaculo sanctissima
Theopheriæ mysteria celebrata,
sacram Principe pompam comi-
tante : quem Austriacum esse , pu-
blico pietatis exemplo nosceres.
Positâ majestate, tanquàm privatus
ivit ; quod erat , Deum sequi : in-
censum manu cereum gestans,
quod erat , tenerrimum omnibus
affectum movere. Aula tota ac no-
bilitas , modestiâ ac religione ar-
mata , Deo magis quàm Principi
pompam faciebat ; pulchrior, quia
pietati militiam subjecerat : digna
sic quidem, quæ nobilitas esset, fe-
liciterq; pugnaret. Hostes intereâ,
promotis castris , Thenas petiêre,
quod Brabantia solet horreum ap-
pellari, suis etiam cladibus olim, ac
nuper celebre. Obsidionis com-
pendium violentiâ ilicò tentatum.
Milites præsidio relictis, civesque,
Martino Arcofio , longis exercita-
to stipendiis , Præfectum agente,
strenuè

strenuè resistunt. Quatuor horas pugnatum est, cum, inclinato in vesperam die, proelio in periculum, induciæ, ut ad pacta veniretur, à Gallis impetratæ. Agitur cum Auriaco, & novam intereà, admotis etiam scalis, impressionem, nemine resistente, Batavi faciunt. Oppidani inter pugnam & deditiorem vacillantes, prius decepti quàm victi, hosti, & jam non uni, cessere. Cessere Batavis, qui per inducias iruerant; & Gallis, qui proximâ portâ occupatâ, pari ad prædam perfidiâ properabant. Sed non hic stetit militare scelus, aut solâ avaritiâ impletum. Quicquid per eadem crudeliter, per libidinem flagitiosè, per incendium barbarè fieri potuit, urbs misera sustinuit: eruentata, inquinata, everfa, sed uni ut hosti maximè periret. Quippe alimenta, exercitui in mentes aliquot suffectura, simul absumpta.

Primo quidem impetu sanguis ubique sparsus, ut ad prædam cruenti irent: mox domus, templa, monasteria direpta. Ad fœdiora furor sævientium prorupit. Matronæ, virginesque, etiam immaturæ, etiam Sacræ, privatim ac publicè constupratæ, in plateis, templis, aris. In unam aliquam plures passim, & cætervatim fœdissimam salacitatis contumeliam effudisse, quis credet? extinctam esse, minus est. Infantes quoque parieti illisi, aut ferro confossi; quia nefandam matres libidinem rejicerent: ut castæ essent, jam non matres. Alias violatas mireris, ac dein occisas. Extremum fuit, etiam mortuis vim & Venerem inferre. Vbi pudor? ubi Religio? ubi Natura? Ad vindictam nisi homines venient, veniet Deus: quippe in uno jam populo & oppido sæculum violatum est, violatus, quem tota natura veneratur, Deus.

Horreo

Horreo dicere : Hostia tremendis
 mysteriis sacrata , in qua est ipse
 Deus, ab aris & hierothecis ubique
 detracta, alibi pedibus proculcata,
 alibi foribus templorum affixa, ali-
 bi equis in pabulum objecta. Quid
 amplius crudelis impietas , an im-
 pia crudelitas potuit ? Post oppi-
 dum victum, cælum, ut sic dicam,
 oppugnatum est ; læsum ludibrio
 numen; quasi satis non esset, in ho-
 mines sævire. Eodem etiam scelere
 sacræ Dei, Divorumque, & impri-
 mis D. Virginis Matris imagines ac
 statuæ raptatæ, & tanquàm pugnas-
 sent , confossæ ; tanquàm peccas-
 sent , punitæ. Duravit ad triduum
 rabies, lassata magis, quàm satiata :
 tum verò, injecto tectis igne, quod
 rapi, aut pollui non potuit, absum-
 ptum. Spectari hæc nobis ex Arce
 Lovaniensi sub vesperam flamma
 cœpit , cum horâ antemeridianâ
 undecimâ esset excitata : non satis

adhuc hosti exurgens, aut lucens, nisi manibus machinisque in templa traheretur. Septem sic quidem exusta sunt, & primo loco Summum, quod S. Germani est: scilicet, ut capite dejecto, membra facilius corruerent. Sic miles sæviit, quia victor erat; jussu ducum, an permissu, famæ relinquo. Bella scimus bella esse: sed illa felicissima, quæ clementiâ temperantur, & à tota humanitate non recedunt. Destruit gloriam, qui cum parcere possit, crudelis est: adeoque languescit fortunæ indulgentia, in sævitiam magis, quàm victoriam usurpata. Tam vicinum calamitatis exemplum, cum ad terrorem valeret; plus tamen constantiæ urbibus plerisque ingessit. Lovanii, conversâ rerum facie, à libris ad arma, à gymnasiis ad mœnia itum: Litteræ non nisi bellum erant. Alii corpore, alii ingenio prompti, publicam fortu-

nam ad examen vocare, metum in constantiam vertere, virtute perire malle, quàm deditioe periclitari. Præsentia Principis in fiduciam salutis valuit. Tempestivo igitur opere pars urbis, quæ orientem spectat, & influenti amne secta hosti objiciebatur, muniri cœpit. Portæ singulæ gemino in angulum coëunte aggere, tanquàm propugnaculo, & fossâ ambiente, protectæ: quod genus valli Semilunas militia hodie nostra appellat. In ipsis mœnibus terni tormentis collocandis plutei erecti: reliqua ad defensionem murorum impigrè comparata. Præter cives & rusticos, singuli quoque Religiosorum hominum Ordines assignata sibi opera, æmulatione quâdam ingenii industriæque emoliti. Non labor, non sudor gravis erat, quamvis insolitus: in communi motu nemini jam vacabat desidem esse. Alii imperio, alii

obsequio alacres, vel jubere nitebantur, quæ præstanda erant; vel præstare, quæ jubebantur. Ipse etiam in omnia intentus, exploratum Princeps munitiones, catervâ Nobilium stipatus, ibat. Recreatus autem sedulitate fodientium, lærum ubique ac ridenti similem vulturnum explicuit, salutationis quoque gestu Sacri Ordinis viros profectus. Spectantem, an spectatos potius mirer? Diceres, vel à manibus Deo dicatis surgere felicius aggeres, vel ipsa potius pio labore munimenta consecrari. Auriacus intereà percussos terrore Diestemienses, quia patrimonio suos, & mox Arschotanos, quia belli fortunæ relictos, in deditiōnem accepit. His utrisque opes, leges, religio salva; sed fallace, aut suspectâ indulgentiâ, quæ velare servitutem specie libertatis solet. Utraq; nunc ergò invadentis fortuna timenda erat:

erat : prospera ob onerum incrementa, sumptuum prætextu : adversa, si coactus miles discedere, direptione fugam incendioque præveniret. Vnde hærente hoste, nulla deinceps felicitas : abeunte, nulla securitas. Id verò omnino erat, non premi tantum, sed opprimi, & post vibices ac vulnera miserius perire. Erexit per hos etiam dies omnium animos militaris quædam Marchionis Aytonæ sedulitas, nunc castra, nunc mœnia, & adjecta mœnibus valla obequitantis. Hic vir, quia sine fastu, amore dignissimus erat, alacer semper, blandus, benignus, candidus, & tanquàm omnium sumeret vultum, suum omnibus induerat. Cuncta, quasi unum aliquod agere, unus etiam sapientiæ studiis, & divinæ mentis capacitate, par cunctis esse. Sanè quantum Litteris res bellicæ debeant, cum dicere posset,

ostendit; fortis, quia eruditus; armatus, & Musas respiciens: quas armis se adversus minantis barbaricæ hostis, sævitiamque, etiam me audiente, spondit defensurum. Ipsius sic quidem audire Principis vocem visus sum, urbem Academiamque complectentis; in quarum sinu provinciæ totius & fama & fortuna foveretur. Hoc igitur ille affectu motus, etiam videre Arcem voluit: ad quam XIV. Kal. Quintilis cum tota nobilitate venit, Bibliothecam, & familiam simul meam presenti numine dignatus. Ut in antecessum moneret, Martinus Daxpius, Ordinis S. Iacobi Eques, pro affectu in me suo curavit; vir heroicâ plenus virtute, summam in Consiliis Regiis Secretisque auctoritatem modestissime sanctissimeque obtinens; cuius prudentiâ ac curâ felix bellum est; humanitate ac patrocínio uberiores

res inter ipsa arma elegantia, artes, Litteræ. Horam igitur à meridie circa tertiam Principi, Arcem ingredienti, Præfecturæ meæ obsequia delaturus, occurro. Præcedebant Optimates. Nobilesque ingenti agmine, ipsi Aulæ, & Militiæ Præfecti : quos recensere omnes, longum, & ab instituto meo alienum sit. Inter Marchiones Aytanam, Estensem, Oranium Legatus ibat Regius, Christophorus Benavidius Benaventius, Regem ipsum, quem in Serenissimo FERDINANDO videbam, titulo ac dignitate representans. Magna is nuper militia Belgicæ pars, omnem indigere Litteris magnitudinem egregio exemplo commonstravit : magis etiam, cum Venetiis, ac deinde apud Ludovicum Gallia Regem, ambiguis temporibus, excellentissimum munus suum prudentiâ & facundiâ illustraret; tantâ integri-

tare animi, libertate ingenii, dexte-
 ritate judicii agens omnia, quan-
 tam meliora olim sæcula cælo con-
 secrassent. Principem verò Magno
 jam receptum atrio, simplicissimis
 virtutum vitiorumque imaginibus
 ornato, quia alio non licuit appa-
 ratu, verborum, quæ repræsentato,
 simplici officio veneratus sum:
 „ Hæc illa Arx est, Serenissime
 „ Princeps, quæ Comitum, atque
 „ inde Ducum aliquando sedes,
 „ Cæsaris quoque appellatione,
 „ quò illustrior origo fingeretur,
 „ celebrata: gemma, ut sic dicam,
 „ in urbe, postquam exteriores
 „ muri, anno ∞ . CCC. LVII. annuli
 „ formâ circumducti. Sic nimirum
 „ habitare soliti, qui alios regerent,
 „ cum adhuc parvi essent.: magni
 „ ac sublimes, si lare ac domicilio
 „ emerent. Quid tamen est? non
 „ locus Principem, sed Princeps
 „ locum facit. A Sole cælum pul-
 chrum

,, chrum est, & quicquid cælo con-
 ,, tinetur. Vt etiam templum
 ,, quodcumque, non spatio aut si-
 ,, tu, sed religione sacrum: ita pa-
 ,, latium, non struentis ingenio aut
 ,, arte, sed habitantis maiestate pa-
 ,, latium est. Hos muros, has tra-
 ,, bes, hæc tecta ac laquearia alii
 ,, considerent: altior Serenitatis tuæ
 ,, contemplatio est, & ad loci ge-
 ,, nium, his omnibus illustriorem,
 ,, directa. Iam migraverant Prin-
 ,, cipes: horum tamen filii hîc edu-
 ,, cati; quorum ultimus CAROLVS
 ,, proavus tuus, fato magnus, cum
 ,, parvus ætate esset; Orbem terra-
 ,, rum complexus animo, cum Ar-
 ,, cis unius rudi domicilio, Littera-
 ,, rum capeffens studia, claudere-
 ,, tur: Rex & Cæsar futurus, ut
 ,, omnia tandem despiceret; ad an-
 ,, gustias, sed sacras, victoriis om-
 ,, nibus ac triumphis augustior re-
 ,, diret. Quid verò non imminuit
 dies?

„ dies? Ad ruinas quoque Arx ista
 „ redierat, senii vitio, & injuriâ
 „ temporum: sed novâ, quantum
 „ fieri potuit, industriâ meâ hæc-
 „ nus instaurata, priscam fortunam
 „ Principum, Serenitatis tuæ ocu-
 „ lis subjicit. Spectari digna, quia
 „ instaurata; deinde, quia Regia,
 „ imò tua; denique, quia Serenissi-
 „ mis Archiducibus ALBERTO &
 „ ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ ali-
 „ quando lustrata. Dum atria, con-
 „ clavia, cubicula, & quicquid rui-
 „ na fuit, ostensurus sum, opes
 „ quoque meas, quæ liberi sunt;
 „ arma, quæ libri, audebo exhibere.
 Dixeram, & placere sibi officium
 Princeps blandâ voce ac vultu re-
 „ spondit: Ducerem ad singula,
 „ gratum ubique sibi spectaculum
 „ fore. Ante omnia igitur tem-
 „ plum, mox interiora domûs, to-
 „ tamq; adeò loci amœnitatem per-
 „ lustravit. Bibliotheca, spectaculi
 velut

velut bellaria fuere, quæ Magni atriï muro solidissimo suspensa, & in classes suas distincta, ad pedes circiter centum, quinque loculamentorum ordinibus procurrit. Videre libros satis non erat, quosdam legendo Princeps delibavit. Et quid pulchrius? Profsus, ut pretium daret tempori, fructum ingenio; discere voluit, non tantum oblectari. Ergo tempora me ex tempore computantem audiit quoque, admiratus fieri ex facili posse, quod non sine longo labore aliorum calculi efficerent. Quæ in vitris prætereà, speculis, & Mathematicorum lineis curiosa erant, tam facile cepit, quam avidè inspexit: pari ingenio ac peritiâ, ubi plerisque, etiam exercitatos, hallucinatio fortè, aut error detineret. In exitu tandem uxor mea, & filii simul juniores, imò filix, Principi ad genua, sed ærecundo silentio venerunt. Ego
vocis

,, vocis vicem supplens , Iactent
 ,, alii , inquam , Serenissime Prin-
 ,, ceps , opes suas , avaritiæ mate-
 ,, riam : me hæc mea quæ adsunt , &
 ,, non adsunt , pignora divitem fa-
 ,, ciunt , octo filii , sex filiæ , & feli-
 ,, cem ostendunt . Possum , Dei
 ,, munere , Regi , & Reipublicæ ,
 ,, etiam inter tristia fortunæ obsta-
 ,, cula , dare , quod omni censu , om-
 ,, niq̃ue tributo melius est : mares
 ,, Regi , ut sagi aut togæ auxilia
 ,, sint ; feminas Reipublicæ , ut vel
 ,, sobole fœcundæ fiant , si matris
 ,, nomen , & fructus matrimonii
 ,, placet ; vel virginitate floreat , si
 ,, Deo malint , quàm homini nube-
 ,, re . Interim , qui mei & meæ sunt ,
 ,, agnoscunt se Regis esse , quia mei .
 ,, Sed quæ à patre accipiunt vitæ
 ,, virtutumq̃ue alimenta , Regi , &
 ,, sic Serenitati tuæ , Regem repræ-
 ,, sentanti , debere se profitentur .
 ,, Profiteor ipse , & offerre quan-
 tum

„tum possideo , commendare
 „quantum ago , audeo : ausurus
 „semper , quantum honesti ratio
 „præscribet. Humaniter hunc et-
 jam loquentis cultum Princeps ad-
 misit, reductoq̄ue ad pontem gres-
 su, urbem, vespertinâ jam lucis um-
 brarumq̄ue varietate blandientem,
 & quasi pictam, contemplatus est:
 perinde , ac si voluptatis quodam
 corollario oculos animumq̄ue sa-
 tiaret. Hinc provolante ad equos
 suos Nobilium agmine , rhedam
 cum familiaribus conscendit , &
 tanquàm non abiret , auctus est ;
 relictis vestigiis, quæ semper vene-
 remur. Hostis intereà , cùm circa
 Thenas , non jam oppidum , sed
 bustum, aut cadauer hæreret, stultâ
 crudelitate fortunam metiens, ter-
 rore ad famam nequicquam usus,
 in vicinos quoque pagos, villas, ca-
 stella militarem licentiam effudit.
 Vnius tamen maximè urbis fatum,
 velut

velut exemplum erat, & in contra-
 rium valuit; quod exhorrescere aut
 execrari omnes, qui boni; sangui-
 ne ipso & spiritu à se aversum ire,
 qui constantes. Hos in viris animos
 fuisse, quid mirum? feminæ ipsæ
 quodammodò viri fuerunt, vilem
 jam ratæ vitam, quæ extra contu-
 meliam non poneretur: paratæ age-
 re potius omnia, quàm pati, quæ
 omni crudelitate sæviora erant. In-
 ter Gallos Batavosque de belli ite-
 rum summa disceptatum. Isti, tan-
 quàm in uno oppido Belgarum
 omnium debellati essent animi,
 certâ sibi victoriâ non unam pro-
 vinciam promittere: hi suspectam
 adhuc fortunam habere, ingravesc-
 ente quotidie annonâ: quæ ut in-
 strueretur, itineri necessaria, dies
 ,, iterum aliquot insumpti. Ten-
 ,, tandum quamprimam Diliam,
 ,, Auriacus censuit: eo superato,
 ,, reliqua in proclivi consilia, &
 arma

arma fore. Suum hunc Grudii
 amnem propriè appellant : is alveo
 exiguus, aquis præceps, è nemore
 Nivellensi exoriens, variis hinc in-
 de influentibus rivis auctus, Lovan-
 nium gratus hospes subit, mediam-
 que interluens urbem, ac deinceps
 navium patiens, prope VVerchte-
 num pagum Demeræ miscetur.
 Æstate variis in locis vado transiri
 potest ; hibernis interdum nivibus
 imbribusque adeò excrefcens, ut
 longè latèque stagnet, speciemque
 maris faciat. Hoc nunc unicum
 provinciæ munimentum flumen
 erat, alibi quoque vallis aggeribus-
 que tempestivè ab incolis obse-
 ptum ; sed hosti tentandum, ut co-
 piæ ac tormenta trajicerentur.
 Quid dolus possit, sed malus, hic
 etiam audax improbitas ostendit :
 Aquæ nimirum igne nobis ereptæ,
 & viam hosti per flumen flamma
 aperuit. Emissariorum id facinus

fuit, in urbe degentium: qui xir. Kalend. Quintilis, nocte intempestâ, ut castra Regia distringerent, admoto horreis stabulisque passim fomite, gravissimum incendium excitârunt. Viginti & amplius domus, in platea Thenensi, ubi plus pagi, quàm urbis erat, correptæ, nocte quasi in diem versâ: cùmque tristiozem tenebris lucem nemo non pavesceret, vario omnia tumultu miscebantur. Alii arma capere, alii animos amittere; alii ad mœnia, alii ad incendium procurere, sive restinguendi causâ, sive spectandi; alienos lares, suos bonus quisque putare. Sacri Ordines, quorum hæc opera erat, præstò esse, detractis alibi tectis, alibi scalis admotis, manu, aquâ, terrâ furorem ignis compescere. Tota etiam in motu militia erat. Princeps ipse, cedente jam nocte magis quàm flammâ, cum equestri catervâ mœ-

nia,

nia, & loca incendio proxima obi-
vit, infortunioq; civium indoluit.
Dolo, non casu arsisse Urbem, in-
ventus non uno in loco cum stupa
incensa pulvis nitratus indicabat.
Eâdem etiam horâ, quâ ignis pri-
mùm illuxit, motis Diliam versùs
castris, hostes profectos esse, postea
deprehensum. Ut omnem igitur si-
ne damno & impedimento supera-
rent, celeritate usi sunt; quæ exi-
guis etiam viribus maximarum
momentum adjungit. Paucae præ-
missæ cohortes adversam ripam, &
imminentem ripæ collem, non
procul Floridæ vallis Monasterio,
summo mane occupant: fit velita-
tio, sed hosti felicior, loci benefi-
cio. Tergemino mox injecto aquis
ponte, copiæ omnes transmittun-
tur. Nostris ad pugnam ardebant
militibus animi, sed tempestivo ac
salubri consilio repressi. Quia infe-
riores vires erant, tutissimus vin-

cendi modus fuit , non dimicare.
 Placuit igitur, non bellum tantum,
 sed hostem bello ducere ; non pug-
 nando, sed cunctando ad victoriam
 progredi ; ratione, non casu trium-
 ,, phum invenire. Quippe moram
 ,, sine damno , non sine periculo
 ,, prælium iniri. In alieno solo , &
 ,, destitutum annonâ hostem age-
 ,, re , inedia, morbis , exitio vici-
 ,, num. Contrâ, exercitum Regium
 ,, in provinciæ sinu blandè ali, tan-
 ,, tò etiam facilius, quantò minor
 ,, numero , copiosior robore habe-
 ,, retur. Hunc unum, velut spiri-
 ,, tum urbium, omnisque fortunæ
 ,, censei ; quo salvo , aliquid quasi
 ,, morbi , nihil periculi sustineri.
 ,, Annitendum summâ curâ, ut ipsa
 ,, corporis Belgici vitalia ac visce-
 ,, ra opportunis subsidiis conserva-
 ,, rentur, foverentur solatiis : hinc
 ,, ad membra omnia , sive affecta,
 ,, sive languentia vitam ac vigo-
 rem

„ rem derivari. Sed quosdam ta-
 „ men habere sollicitos Lovanium
 „ potuit, An recedente exercitu, to-
 „ lerandæ obsidioni par foret. Præ-
 „ fidio haud dubiè militari instru-
 „ endum esse: sed hoc si magnum
 „ esset, & quantum loci vastitas
 „ posceret, enervari peditatu exer-
 „ citum; sin parvum, cum majori
 „ urbis discrimine exitio exponi.
 „ In his consiliis unus potissimum
 „ Princeps, quâ curâ sollicitus, eâ fi-
 „ duciâ animosus, fortunam intel-
 „ lexit Regiam, & suam. Prorsus tan-
 „ quàm numinis instinctum seque-
 „ retur, opportuno oppidum firmare
 „ milite voluit, belli, & famæ causâ:
 „ Defendi, ad bellum facere; ad fa-
 „ mam verò, non deserere. Vtrumque
 „ trium millium numero præstari,
 „ qui sine damno à reliquo exerci-
 „ tu secerneretur. Non simpliciter,
 „ hoc oppidum, oppidum, sed ca-
 „ put esse; unius exemplum cæte-

,, ris in fatum computari, fatum in
 ,, exemplum. Peculiari etiam ra-
 ,, tione, in una hac civitate duas
 ,, esse; quarum altera oppidum fa-
 ,, ceret; altera, Academiae nomine
 ,, inclyta, & velut sacra, universam
 ,, penatibus suis provinciam occu-
 ,, paret. Sustinuisse aliquando im-
 ,, petum & arma hostium, cum in-
 ,, ermis esset: suo etiam genio tu-
 ,, tam fore, si pugnare auderet; au-
 ,, suram verò, si non suis tantum vi-
 ,, ris viribusque niteretur. Trahi sic
 ,, interim hostem, & in penuriam
 ,, attrahi: eam obsidenti obsidio-
 ,, nem fore. In hanc sententiam
 bono publico itum, reliquusque dies
 castris movendis datus. Sub vespere
 demum Princeps subsequutus
 est, inspectisque legionibus, tale
 urbi praesidium dedit, ut si robur
 spectes, instar exercitus esset; con-
 stituto jam Praefecto, qui exopta-
 tissimus esset, qualemque in exem-
 plum

plum virtus formaverat. ANTONIVS BARO GROBBENDONCQVIVS fuit, regendi artes longo belli usu adeptus, ipso nomine etiam apud hostes clarus: qui fortior dubium, an prudentior, maximis se parem sæculi sui viris fecit, unam tandem, post quinquaginta septem datos Regi annos, defendens urbem, quamvis bello ineptam, quâ omnes conservaret. Tribuni verò, è toto exercitu, tanquàm magno selecti operi, virtute & laudis studio inter se æmuli, affectu concordēs, suam quisque legionem in oppidum induxere: Ioannes Conradus Aubermontius, Toparcha Ribaucourtius; Lancelottus Grobbendoncquius, Baro VVesemalius; Thomas Prestonius, Vicecomitis Gormanstonii filius, ipsâ jam famâ celebres, rebus nonnisi magnis arduisque nati. Primæ duæ Gallobelgarum erant, perquàm strenuæ; quarum

altera obsidione nuper Silvaducensi, altera Trajectensi exercitata: tertia Hibernorum, etiam tirocinio suo animosa & ardens. Quibus cohortes Germanicæ è Legionè Embdana validissimæ, ductore Adolpho Einhoutio, imperterriti pectoris viro, & hominis quasi conditionem egresso, accessere. Equites pauci, qui nec totam turmam facerent; sed si Præfectum respicias, Philibertum à S. Quinctino, plus quàm turmam. Grobendoncquo injunctum, ut si urbem, muris quidem & ipsâ magnitudine debilem, cæterum imperantis, ac militum virtute munitam, hostes adorirentur, ad aliquot saltem dies tueretur, dum è Germania, quæ appropinquabant copiæ, suppetias venirent. Res ardua omnibus visa: sed uni illi novum non erat, fortem & inconcussum esse; familiare autem hætenus, conatus hostium ac

vires,

vires, etiam minoribus armis sustinere. Senium, non impedimentum virtutis, sed magis testimonium erat: ipse post annos juvenis; quia & in filio Lancelotto, & in affini Aubermontio, tanquam filio, floridâ virtute velut spirans, animum cum ipsa quotidie ætate attollebat. Vrbs quidem salubri admodum loco, & inter colles sita; vasto mœnium flexu, velut in orbem quater mille passuum ambitur: paci, non bello facta; hortis, pomariis, agris ad delicias usque distincta. Diliam amnem, Furamque rivum à meridie cataractis suis admittit, varioq; ad incolarum usum flexu dispensat. Sed major iste hunc minorem, per divortia, & Mæandri more fluens, communi tandem alveo recipit, & non procul ab Arce in Septentrionem secum evolvit. Alibi elegantia est, hîc amœnitas; alibi magnificentia, hîc modestia; imò alibi ar-

ma & vires, hîc doctrina & animi: quæ omnia loci magnitudine, & vitiorum angustiis continentur. Plus etiam in urbe agri, quàm urbis est; circà, plus mœnium, quàm à civibus defendi queat. Muri vallo continuo instructi, pianisq̃ue supernè ornati, turres æqualibus toto circuitu intervallis efferunt, dimidiati circuli formâ in fossas prominentes, ad majorem hodie ornatum quàm usum. Ex his quædam semirutæ; sed terreâ loricâ tormentis recipiendis, & suggestuum loco. Vna, mole vasta, opere solida, lapide candida, arte pulchra, & ipso quoque solo ac situ eminens, medio inter Occidentem & Septentrionem tractu, bello opportuna, quia & specula & tutela; solo nomine vilis, quia à sumptu quasi supervacuo vulgò appellata. Græci *παρανάλωμα* dicerent, quemadmodum, Satyram scribens, ingeniosissime

fimè Nannius aliquando somnia-
 vit. Portæ octo, totidem urbis par-
 tes, insigni pleræque structurâ, &
 tanquam arces: quæ à viarum dis-
 crimine nomina sortitæ: Arschota-
 na, Diestemiensis, Thenensis, &
 Parcana, à Septentrione in Meri-
 diem; Heverleana, Bruxellensis,
 Vilvordiana, sive Vinearum, &
 Mechliniensis, à Meridie in Se-
 ptentrionem. Prima igitur Grob-
 bendonqui cura fuit, stationes
 suas militibus assignare. Quoniam
 quaterna agmina erant, portæ bis
 quaternæ; binæ singulis & adhæ-
 rentia mœnia videbantur cedere:
 sed ne diversitas loci discrimen la-
 boris, aut periculi faceret, sorte,
 non consilio actum: ita enim tol-
 lebat casus, siquid distributio pec-
 caret; omni subductâ. & offensæ &
 invidiæ occasione. Porta sic qui-
 dem Arschotana, & Diestemiensis,
 divisusq; mœnium limes, Einhou-
 tianis

40 HISTORIÆ BELGICÆ
tianis obtigit; Thenensis, & Par-
cana VVesemalianis; Heverleana,
& Bruxellensis Ribaucourtianis;
denique Vilvordiana, & Mechli-
nensis Prestonianis. Cautum inte-
rim, ut unus omnium locus esset, &
sive occasione invitanti, sive ur-
genti necessitati, tanquàm legi le-
giones satisfacerent, sibi invicem
auxilio essent, suum quisque mu-
nus communi periculo definirer.
„ Quippe, unam ubique stationem
„ esse, unam virtutem, unum mili-
„ tem; de una omnium causa &
„ salute agi; quæ nec locum, nec
„ arma, nec gentem discerneret.
Cùm tota deinde videretur belli
moles Hibernis præcipuè incum-
bere, qui vel tirones, atque adeò
adolescentes erant, vel nullam cer-
tè obsidionem experti; maluissent
nonnulli, consilio quàm sorti sta-
„ tiones commissas esse. Peti mœ-
„ nia, ubi hostis debiliora sciret,
aut

„ aut faciliora aditu ; peti militem,
 „ qui nulla hactenus defendisset,
 „ armorum usu, & arte destitutum.
 Prestonius, etsi genium gentis suæ,
 & maximè legionis nosset ; alibi
 robor, hic etiam rudimenta ma-
 tura esse ; ne ullas tamen perfecti
 Tribuni partes omitteret, suos om-
 nes convocat, & militari oratione
 „ accendit. Sorte data est statio,
 „ Milites, quam, si fortes estis, imò
 „ si mei, ex voto habetis. Vestrum
 „ est, ostendere, quid tota possit
 „ natio, quid in natione Religio,
 „ Virtus, Fides. Casum Deus regit,
 „ qui ut claros vos faceret, & glo-
 „ riâ dignos, periculofissimo loco
 „ collocavit. Pauci estis ; sed vel in
 „ laudem, vel in contumeliam ce-
 „ det omnium, seu fortes fortuna,
 „ seu ignavos deprehendet. Hæc
 „ mœnia vobis defendenda sunt ;
 „ munita, si fortes eritis ; debilia si
 „ ignavi. Hinc accendus hostis, qui
 non

non potest, nisi culpâ vestrâ vi-
ctor esse, ut crudelis sit; qui ad-
huc nescit pari vigore in muris
Hibernos, ac in campis pugnare;
facilius mori posse, quàm pedem
referre. Pugnate, ut pii sitis; tem-
pla & aræ defendentur: ut Hi-
berni sitis; hoc enim erit, pios ef-
fe. Siquis totam induere virtu-
tem non potest, etiam arma exu-
at, ac discedat. Non cenſeo mi-
lites, nisi qui pugnare audeant;
non meos, nisi qui audeant vin-
cere. Loqui ipsam virtutem pu-
tares. Sed ultima imprimis verba,
animos omnium velut tela quæ-
dam penetrârunt. Vno igitur velut
ore, & quasi vigore respondent,
Se gentis suæ, muneris, necessita-
tis, memores fore; vim omnem
paratos hostium constanti virtu-
te & vestigio excipere; ante ocu-
los decus esse, quod Patriæ de-
berent; Deum esse, cujus causam

„ sam defenderent ; ducem esse,
 „ cujus non minùs exemplo quàm
 „ sermone erecti, labores , pericu-
 „ la , & quicquid militiâ juberet,
 „ amplecterentur. Addebant , Vi-
 „ tam sanguinemque suum Regi &
 „ Religioni devota esse ; nequis in
 „ urbem hosti aditus pateat, se post
 „ arma, etiam cadavera objecturos.
 Fortiter dicere armari potuère, for-
 tius agere. Sed si strenuos esse, Hi-
 bernorum est, cæteri quoque qua-
 cumque natione milites , & quot-
 quot urbem propugnârunt, virtute
 Hiberni, & plusquàm Hiberni e-
 rant. Sed consilii ubique rationem
 tempore & occasione ponderan-
 dam esse , ipsum hîc postea gravi
 momento periculum docuit: quod
 cùm præcipuè stationi Ribaucour-
 tianæ ac Prestonæ immineret, vi-
 sum Grobbendoncquo , miscere
 legiones , viriumque supplementis
 fulcire & animos pugnantium &
 corpo-

corpora; ut interposito quietis intervallo, & labore mitigato, non plures tantum, sed novi quotidie in hostem irent, pergerent pugnare, tanquam semper inciperent. Einhoutius quidem, cum satis circa portam Arschotanam, montemque a Cygnis nominatum, nactus esset negotii, suam ipse retinuit stationem; transire autem ad Hibernos aliquam Germanorum suorum permisit manum: qui etsi moribus & sermone diversi, ita animis tamen ac virtute coaluere, ut unum militiae corpus, unus spiritus, ac fervor videretur. Pauci veterani tironibus mixti, quia peritiâ audaciam sociorum regebant, veteranos omnes fecere. Ribaucourtius igitur Vesemaliusque onera stationis, opera, pericula, æquali inter se partiti munere, alternas singuli in suburbanis ad portam Bruxelensem munitionibus excubias sustinebant,

stinebant, suæ stipati legionis milite, sociæ subnixi. Quæ laborum vices, tanquàm novæ quotidie vires erant, & quâdam virtutis æmulatione stimulatæ, hosti formidolosæ. Ergò, ut felicior pugna esset, aggeres aliis alii additi, imò extensi; & pugnatum perpetim, ut extenderentur. Quid non industria potest? Quæ infirma principiò erant valla, firmissima mox reddita, tutamque adversus Gallos eo loco munitionem effecere. Publicavit hæc tum industria virtutem Propræfecti Legionis Vesemalianæ Bervoetii; quem velut novum belli decus & civitas admirata est, & castra hostium timuerunt. Cives quidem tam luculento aucti præsidio, erectique, non spem modò, sed fiduciam urbis conservandæ assumpsere. Frequentes igitur ad arma, & sub signa veniunt, in quinque pridem cohortes distributi. Ducto-

46 HISTORIÆ BELGICÆ
res è Nobilitate ac Patriciis , &
quemadmodum hætenus fuerant.
Primæ quâdam quasi prærogativâ
Io. Vandervorstius , VVingii To-
parcha , præfuit , illustri affinitate
Tempeliis insertus: quo etiam fa-
vore merita sua fulciens, ad Prætu-
ram urbis venit. Rerum usu in pe-
regrinationibus , armorum in ca-
stris formatus , civilem domi pru-
dentiam hausit, tantò alacrius Regi
ac Reipublicæ se impendens, quan-
tò tutius, amari ab omnibus quàm
timeri, quantoque pulchrius, man-
suetudine quàm severitate legibus
publicè, conscientia privatim satis-
facere, nomen utrobique ac digni-
tatem tueri. Præfuit secundæ Io.
Borghreeffius, qui naturæ & inge-
nii donis boni civis bonique Patri-
cii laudem complexus, innato can-
dore animi, libertatem gratiæ præ-
ferens , rempublicam sibi mavult,
quàm se reipublicæ obligare. Præ-
fuit

fuit tertiæ Alphonsus Fuscus, Fabii, viri militiâ clari, & de urbe aliquando à se recta & conservata optimè meriti, filius; qui paterno dotatus genio, suam propriè putat laudem, quam familiæ adjungit. Præfuit quartæ, Arnoldus Vterhellichtius, felici tranquillitati deditus, & sic suus, inter cives nobilem se ostendit, inter nobiles civem. Præfuit quintæ Dominicus Daneelsius, consulatu non unius anni clarus, industriæ & humanitatis officii in republica junior consecutus, quod exercitatæ aliorum senectuti arduum aliquando fuit. Sed hic per id tempus morbo detentus, vices suas optioni demandavit. Tertia, quæ Fusciana, ex advenis paullò post, & relictis in urbe sine equis equitibus aucta, quingentorum implebat numerum: reliquæ minores. Ordo quoque excubiarum, deprehenso, totam obsi-

dionis vim Occidentis lateri incumbere, non loco tantum, sed & tempore variatus. Prima cohors Curiam primâ nocte, atque medullium urbis servare iussa; secunda, murorum tractum portæ Bruxellensis; tertia, Vilvordianæ; quarta, Mechliniensis; quinta, ut auxilium cæteris esset, Diestemiensis. Secundâ nocte prima cohors secundæ stationem subibat, secunda tertiæ, tertia quartæ, quarta quintæ, quinta primæ: quæ vices facili deinde in orbem transitu deductæ, in proximum unaquâque locum quotidie succedente. Ut etiam utiliter occuparentur omnes, ubi nemo otiosus erat, reliquæ agrestium mercede conductæ, & æquali cohortibus civium numero adscriptæ; ut fossionibus aliisque militiæ operibus vacarent, & ad manum ubique essent. Sed ita est: unus homo unum duntaxat ingenium,

nium, unumque corpus habet. Ut plura sciat tamen, agatque, aliorum nunc consiliis, nunc manibus utitur: quo etiam sensu Poëtarum fabulę de Geryone, Gyge, Briaréo tolerantur. Grobbendoncquius quidem, ut plura unus sciret, ageret omnia, Grobbendoncquius erat. Etenim Senatu quodam militiæ instituto, consilia sua Tribunorum committebat prudentiæ ac fidei; decreta ac iussa per delectos sibi viros urbis & belli peritos, exsequebatur. Primas hinc facile partes promptissimasque obtinebat Ioannes Iacobus Fuscus, Fabii filius natus maximus, Sarti-Guilielmiani Toparcha, celeberrimam parentis famam munere & virtute militari attollens. Quippe Supremus in urbe vigilum Præfectus, verè vigil, & civem se, & militem, & nobilem præstitit; sui obliviscens, ut omnium memor esset; vix cibum aut

somnum capiens , nisi furtim & coactus : raro, & pugnante in naturam exemplo, quo VITAM virorum fortium VIGILIAM esse profiteretur. Singulari etiam industriâ civibus militibusque se impendit hoc tempore, apud Grobbendoncquium quasi Adjutorem agens, Io. Baptista Vandervorstius, Ægidii, Toparchæ Loonbecii, sæpius cum laude Consulis, filius, pulcherrimis animi corporisque dotibus florens, ac centurionatu egregiè nuper perfunctus. Is privatam, & felicem agens vitam, publico beneficio Patriæ profuit; miles maximè, cum non esset, & solus in stipendium honor veniret. Ostendit, non defuisse Grobbendoncquio manus aut brachia, cum impeditæ essent; nec pedes aut tibias, cum vulnere inveterato tenerentur. Curam deinde & inspectionem operum militarium peculiarem Guilielmus Muetius

Muetius suscepit, vir naturâ promptus industriusque ; sed protervæ quorundam imperitiæ coërcendæ necessarius , qui cum privato imperio, publico impedimento, munitionibus passim se ingerebant, noxii, ubi molesti. Consules verò hoc anno apti imprimis utilesque Reipublicæ, & quasi æmulatione quâdam, alter, ut solet, è Patriciis, alter è plebe. E Patriciis, Franciscus à S. Victore, Eques, Toparcha Bommoletius, non sine victoriæ omine, quod nomine continetur ; non sine Divi auxilio, quod cælo promittitur: vir ingenio & Litterarum studiis elegans, moribus suavissimis, quem se dignum curia invenit, fama complexa est. Patrem vide, & filium laudabis ; filium vide, & patrem agnosces. Alter alterius imago est, & plenam uterque virtutem, prudentiamque exprimit. Pater, Grollæ aliquando Præ-

fectum agens, armis suis ostendit, quomodo urbes gubernentur; Lovanii, quomodo defendantur: filius suis nunc consiliis & auctoritate facit, quod ille fecerat, & derivatam ad se gloriam novam meretur, quia accumulatur. Alter est plebe Consul, Petrus Paludanus, gravis, providus, serius, iis demum virtutibus, quae Patricium facerent, non civilium tantum, sed militarium quoque officiorum capacem ac peritum. Diceres verò tot Consules fuisse, quot in Curia Senatores sunt. Primi quidem, dignitate Iudices, quos *Scabinos* dicimus, numero Septem: Martinus Lievenius, Razo Gravius, Ioannes Borghreeffius, Antonius Fredericus Dielbecius, Toparcha Attenhovius, Nobiles: Guilielmus Vanderheydius, è medio ordine: Franciscus Stocmanus, Henricus Hulstius, ex infimo. Secundi verò, Consiliarii nomine

& munere, partim Patricii, partim Plebei. Patricii, decem: Ægidius Vandervorstius, Toparcha Loonbecius, Carolus Pullius, I. C. Ludovicus Borghreeffius, Cornelius Roeloffius, Franciscus Daneelsius, Georgius Bucquius, Dionysius Hoegardius, Carolus Fuscus, Philippus Batsonius, in locum Philippi Schori, ante obsidionem extincti; surrogatus, Ioannes Baptista Grauius, Razonis filius. Plebei, novem: Ioannes Beremannus, Petrus Meerbecius, Ioannes VILLEMAERSIUS, Lambertus Minnertschaus, Baptista Vleeshoverius, Gerardus Kerincius, Iacobus Crolsius, Petrus Beginnemaquerus, Petrus Ramaquerus. Syndici accedunt, magnamque curiæ partem constituunt, Ioannes Silvius, Eques, Ioannes Schorenbrootius, I. C. ingenii uterque promptitudine ac prudentiâ ad rem publicam, humanitate ad

privatam factus, de me & studiis
meis peculiariter meritis. Item Se-
cretarii, Govartius Typotius, Fa-
bius Mutsenius, Carolus Huletius,
Io. Franciscus Vroeyus. Quæstores
denique, Ioannes VILLEMAERSIUS,
I. C. & Petrus Riverius. Quorum
mihi omnium nomina, & huic scri-
ptioni velut ornamenta sunt, suam-
que singula laudem non intermo-
rituram adferunt. His sanè fulcris
stetit Civitas, cum in periculo ver-
saretur maximo, & posset cadere:
his viris, à metu ad securitatem, à
solicitudine ad salutem, à labore ad
gloriam surrexit. Vnus omnium
conatus erat, in commune consu-
lere, tempestivè curare & anniti, ut
quæ ad obsidionis molem sustinen-
dam facerent, in promptu essent;
militi cibum, potum, pecuniam
suppeditare; ea omnia agere, quæ
præsens necessitas posceret; non
consilio tantum, sed exemplo con-
stantiam

stantiam profiteri. Hac imprimis
 „ opus erat, ut sciret populus, Pri-
 „ mam salutem esse, salutem non
 „ abjicere; defendi urbem posse, si
 „ essent qui auderent regere; opus
 „ virtute esse, fortunam sequi. Al-
 „ tera civitatis pars, & quasi anima,
 „ Academia, etiam vigore suo usa est.
 „ Positâ togâ, sagum induit, & ut
 „ prorsus Palladem suam exprime-
 „ ret, armata fuit. Rectorem quoque
 „ hoc tempore habuit, qualem opta-
 „ re poterat, Antonium Davéum, si
 „ genus spectes, nobilem; si vitam
 „ doctrinamque, Philosophum, & ad
 „ regendum quasi factum: qui pru-
 „ dentiâ suâ & auctoritate, consilio
 „ & imperio, curâ ac studio, tantò
 „ animosius publico obviam pericu-
 „ lo ivit, quantò difficilius erat, in
 „ gravi rerum perturbatione, omni-
 „ bus majorem esse. Primum igitur
 „ cum Serenissimo Principe de statu
 „ urbis & Academia, semel iterumque;
 „ egit;

egit; Palladis populum ad arma edicto convocavit, armatum in scholis publicis ipse lustravit, Praefectos constituit, & quæ in Republica Princeps, in exercitu Dux solet, maturè exsecutus. Senatum suum assiduè habuit, Ærarii vires inspexit, sumptuum rationem iniit, & ne pecuniæ subsidia deficerent, aut morosa essent, providit. Vigor hic à masculino erat animo, quem non sinebat bona natura torpere; & ab ætate, quæ inter florem fructumque media, maturitatem induerat. Aliquid etiam à patre auxilii, multum exempli. Is primis Gallorum minis commotus, de quæ periculo Brabantia imminente certior factus, relicto lare, è finibus Luxemburgensium, non sine periculo, Lovanium, & ad filium, jam Rectorem, venit: senio venerabilis, & totam canitie virtutem adferens. Venit annos natus octoginta tres, & adhuc

adhuc robustus ; venit, ut miles de-
 nuò esset, qui Centurio aliquando
 fuerat : jam maximè pater, ut pro
 filio pugnaret. Fuerat sanè, sed ju-
 nior, strenuèque se gessit, ubicum-
 que pro Austriacis bellatum est : in
 Belgio maximè, velut Europæ
 compendio, & quamdiu bellatum.
 Nunc verò eâdem simul urbe cum
 filio clausus, non se putavit patrem
 esse, nec Davéum esse, nisi miles
 fieret, pietatem ac nobilitatem iis-
 dem armis profiteretur. Hastam
 igitur sumpsit, & in Legionem Ri-
 baucourtianam, volo adscriptus
 est, ne hoc quidem parvus munere,
 quia filium Rectorem habebat. In-
 terdiu verò noctuque se occupans,
 & tanquàm juvenis esset, dignus
 quoque habitus, qui Centurionis
 sui, Ægidii Dorgoyi, viri inter stre-
 nuos eminentis, vices non semel
 sustineret. Quid amplius pro com-
 muni bono potuit ? Ad belli obse-
 quia

quia à Principe vocata Provincia-
rum Nobilitas; hic vênit, prius-
quàm vocaretur: ut hosti se oppo-
neret; hic obviam processit: ut Pa-
triam defenderet; hic solus pugna-
vit. Siquid gloriæ est, genti acce-
dit. Ut omnes ostenderet Lucem-
burgenses fortes esse, fuit: fuit
Lovanii, & in urbe obsessâ; ubi, fi-
lio ejus Rectore, & cœptum, & fi-
nitum est Gallorum bellum. Sed ut
ad vires Academiæ redeam, è Ju-
ventute, & parte civium fuère; sed
quia sub bono duce, validiores. Ju-
ventus, in Theologiæ, Jurispru-
dentiæ, Medicinæ, aliarumque Ar-
tium alumnos & candidatos dividi
solet: Cives, quos dico, quia fun-
ctione aliquâ, sive publicâ, sive pri-
vatâ, Rectoris imperio obnoxii,
cives quodammodò non sunt: iis-
dem enim cum juventute privile-
giis vivunt. Triplici verò agmine
totus ille numerus in auxilium ur-
bis

bis accitus : uno Theologi, altero
 reliqua pubes, tertio hi ipsi cives,
 quos Academicos appello. Theo-
 logis Eximium virtutis ac doctri-
 næ titulo præficere Theologum
 placuit, Guilielmum Ab Angelis,
 ætate & auctoritate validum, &
 tanquàm militari huic muneri ap-
 tum. Modèstius tamen ipse de se
 judicans, promptiori maluit vices
 suas commendare. Nimirum, qui
 docere togatos solitus erat, ducere
 armatos, arduum censuit. In hujus
 igitur locum Petrum Parisorum
 Rector substituit, virum per multa
 stipendia militiæ gnarum, sedu-
 lumque, etiam à litteris, quæ rerum
 omnium subsidia sunt, commenda-
 tum. Reliqua pubes Caroli Vigna-
 courtii, diligentissimi Clarissimiq;
 Iurisconsulti, secundo loco electi,
 ductum æstimavit, à bello Germa-
 nico martialem etiam inter libros
 retinentis animum, ac retenturi,
 quam-

quamdiu salus urbis & Academiae
hostes inveniet. Cives porro Aca-
demicos, omnium consensu, Her-
mannus Hiddinga dirigebat, ille
castrorum consilia & artes longo
usu edoctus. In hos omnes summâ
unus auctoritate imperium, rogan-
te Academiâ, & quasi Dictator ac-
ceperat, præstantissimi animi cor-
porisque vir, Franciscus Ioannes
Roblesius, generosam à Nobilitate
sua Militiæ fiduciam sumens, tri-
plici dignitate illustrior nescio, an
modestior, Præpositi, Cancellarii,
Conservatoris: qui bello idoneus,
& baltheo cinctus, dux instar mili-
tis, & miles instar ducis, innatâ
ostendere virtute potuit, è Comi-
tibus se Dannappesiis esse. Rexit
juventutem, sed armatam, quæ in-
ermis interdum ferox, sed tanquàm
pro libertate sua pugnet. Omnia
humanitas apud volentes potuit;
sponte ad obsequium venerant:
quia

quia prompti ac strenui, encomii magis quam imperii indigi. Pulchrum etiam, sub tali duce onera & pericula subire militiae, decus mereri. Videbant, quae facienda erant: quorsum audire? sua ipsi conservare Privilegia visi, si pro urbe starent. Cum stationem suam in publico Athenæo, & meditullio urbis accessissent, habere ad mœnia maluerunt, ac sub dio pernoctare. Roble-
sus autem primus in laboribus esse, exemplo loqui, omnia exsequi, quae bonum ducem decent. Novum etiam Rector Senatum instituit, virorum præstantium; qui in Curia, & cum Magistratu urbis de præsentis rerum statu ac necessitate quotidie agerent, consilia ad ærarii vires, & hæc ad salutem publicam conferrent. Diceres unum jam urbis & Academiae corpus esse, utramque in utraque protegi atque defendi. Hæc de Viris; sed & pueri esse

esse viri voluerunt, arma ferre, prodire, imò in hostem excurrere. Quia non vocati, sponte iuerunt, sine sacramento, non sine consilio: prorsus, ut ostenderent, armis se dignos & periculis esse, qui animos ante annos haberent; tractarent gladios scloposque, priusquam gererent. Specimen insigne ac memorabile, adventante primùm hoste, civibusque circa urbem occupatis. Plures eorum, qui primis artibus rude adhuc ingenium manumve adhibent, in catervam coierant: ut omnia dicam, pueri erant; sed, ne viderentur, armati. Intellecto, hostem ad prædam passim vagari, paucos aliquos in nemore Parcensi hærere, insidias cœnobio struere, simul egrediuntur, nemus petunt, & tanquam feras indagine cingerent, in circulum disperdito numero, undequaque meditullium claudunt. Hostium plerique

que militare quoddam rati agmen
 irruere, tempestivâ fugâ evasere:
 duo deprehensi, atque adeò cincti.
 Hi tanquam pueris pares, arma ex-
 pediunt; sed numero impares, sub-
 mittere coguntur. Igitur capti, &
 in urbem, imò per urbem ducti,
 spectaculo fuere. Pugna hæc, an
 potius venatio? priusquam viri pu-
 gnarent, vincere hostes pueri, &
 capere potuerunt. Arma quoque in
 urbe necessaria erant, & munimen-
 ta hosti venienti objicienda. Armo-
 rum nomine, tormenta majora &
 minora, globi & glandes, pulvis &
 fomites, militari hodie ratione
 comprehenduntur. Et tormenta
 quidem in præsentem belli necessi-
 tatem pauca: sex ænea, plura ferrea,
 quæ urbis erant: octo Princeps re-
 liquerat, duo majora, totidem me-
 dia, quatuor minora: Globorum
 glandiumque satis; cum illorum
 vices rude quodcumque suppleret

ferrum; in hacce, plumbi copia, aut stanni sufficeret. Pulveris duodecim duntaxat vasa in armamentario urbis inventa; in tabernis, & apud propolas pauca: à Principe nonaginta accesserant, quorum singula centum viginti pondo continebant. Diebus etiam singulis in urbe purioris quidem pulveris viginti pondo parari cœperant, rudioris quadraginta. Fomites denique minori copiâ, mox quidem, si duraret obsidio, ad exiguum venturi, non tam arte, quàm stupâ, ex qua torqueri solent, deficiente. Novum tamen modum, novamque materiam Magistratui suggestit Franciscus Gutierius, sacris & mysteriis & studiis initiatus, facili vir ingenio, & ad omnia quasi à natura factus; in quo Hispani Belgam, Belgæ Hispanum inveniant, ornamenta militiæ ac doctrinæ ament. Si bonum dixerò, omnia includo:
hoc

hoc enim titulo seipſo major eſſe poteſt, qui ſe minorem multis gerit; bene in publico nuper periculo de iuventute meritus, quam duxit: effecit enim, ut alii quoque eſſent, qui ducerent; imò ut duci ipſa ſemper vellet. Nunc bene etiam de urbe: quippe arma ſubminiſtravit; non fortis tantum, pugnavit enim; ſed ingenioſus, fecit, ut pugnare plures poſſent. Munimenta reliqua erant, ſed maximè neceſſaria militi, non è muris tantum urbis, & pomœtiis (quæ anguſtiæ jam erant) ſed ex aggeribus, ſeptiſque ſuburbanis pugnaturo. Laboris celeritas non tam facile elegantia, quàm neceſſitati ſatiſfecit: robur præcipuè à rudi quæſitum opere, cum arti tempus deeſſet, & ad momentum belli faceret, hoſtem aditu arcere. Diverſo tamen Hiberni ingenio erant; & quia ſclopis, quàm lignoſis paratiores, ignem præliando

malebant, quàm humum effodiendo propellere. Laude, an culpâ digni? non fugere laborem, sed eligere visi sunt, militiæ decora sanguine potius, quàm sudore comparare. Ceteri longis artem muniendi stipendiis periculisque edocti, aliquoties jam vel obsessi, vel obsesores, honestum omnem censuere laborem, qui militaris esset, & ad securitatem pugnae faceret. Ribaucourtiani igitur, & Vvesemaliani, civium saceratorumque hominum auxilio, portam Bruxellensem novo propugnaculo præcingunt, ducto secundum fossam urbis sinistram gemino aggere, angulisque suis pro situ loci obliquato. Ex adversum Ceraseto, inter portam Bruxellensem & Vilvordianam, diversa munitionibus hostium vallatum quidem objecta, quæ opportuna sæpius proelio deinceps fuere. Minimum operum, simplicesque agge-

aggeres Vilvordiana accepit. Ad Mechlmiensem, ut audaces Hiberni essent, fodiendo Germani effecerunt. Primam sanè hîc noctem in operibus, duntaxat inchoatis, ipse cum filio centurione Prestonius, & idoneo militum numero perstitit, armis suppleturus, quod munimentis adhuc deesset. Maximum fortunæ momentum in uno potissimum monte positum erat, quem Cygneum appellant, vel ignoratum hosti, vel nescio quo consilio neglectum. Hic mons mœnibus quasi contiguus, & Dilixæ atque portæ Arschotanæ imminens, obnoxiam sibi partem urbis, & interiora ab orientis sinu mœnia habet. Einhoutius stationis suæ satagens, occasionem virtutis arripuit, solidifque vallis ipsum collis supercilium communivit. Quâ celeritate structura absoluta est, câ alacritate defensio suscepta. Germani erant, &

hoc satis, ut hostis arceretur: ducenti erant, majorem non desiderares numerum. Tutela quoque ab ipsa urbe quæsitâ, excitato in mœnibus, & è regione munimenti suggestu, qui bina tormenta caperet, hostemq; accessu prohiberet. Quid locus, quid ingenium potest! alibi protectam civitatem dixeris, hic conservatam. Quippe ubi vincere hostis potuit, pugnandi occasionem amisit. In urbe verò parvam velut urbem Arx faciebat, mea, ut dixi, Palladis, & Musarum sedes; non eâ quidem munita arte, ut, si oppugnaretur, violentiæ diuturniori resisteret; idonea tamen, ut muniretur, armisq; fortunam suspenderet hostium, & aliquam urbis faciem retineret. In fastigio collis sita, subjectam amœnitatem, & ex adverso ridentem, despicit. Nullibi gratior oculis libertas. Parentem ab ingressu aream lorica
muri,

muri, Austro objecti, cingit. Meræ deliciae, præsertim ubi podium expansis tiliæ ramis umbrosum, dimidiato orbe producitur. Ex hoc potissimum loco, infesta oppido tormenta sint, totumque non sine strage doment. Idem latus fauces viæ ad radicem usque montis, rivumque Furam leviter sinuatae cingunt. A tergo fossæ, arboribus confitæ, & viis aggeribusque distinctæ, tutam quodammodo tetamque loci naturam reddunt. Montis jugum, quicquid inter Arcem & mœnia urbis à Septentrione est spatii, occupat, horto, agro, & quod mireris, lacu. Sed hortus ponè ad portam usque Mechliniensem extensus est, & quâdam veluti crepidine definit, modici valli specie, ac muri interrupti vice. Mea cura fuit, ut siquid tristius urbi accideret, in Arce tutus familiæ meæ populus esset; essent Amici, qui, ut

communem nobiscum belli fortunam tolerarent, partim rure, partim ex oppido huc venerant. Toleravit sanè cultissimæ doctrinæ ac celeberrimæ famæ Antecessor Diodorus Tuldenus, egregium æternumque Academiæ nostræ decus : ille hoc potissimum tempore meus, quo vix quisquam suus esset; iisdem mecum armis, ut antea Litteris usus, tanquam ad sapientiam sic nunc maximè accederet. Ita verò est: discuntur ac docentur cognatæ virtuti artes scientiæque pacis tempore, usurpantur belli; ac docere imprimis videaris, cum usurpare instituis. Alia populi, ac Philosophi ratio est : ille timet tremitque, si vel vitæ, vel rebus periculum imminet : hic sui securus, obviam fortunæ ibit; pugnabit quoque, ut viri partes impleat; morietur denique, ne philosophari unquam desinat. Initio quidem obsidionis, & re-

centi

centi adhuc Urbis & Academiae metu, Grobbendoncquius seriò expendens, quanti Arx momenti esset, & quàm pravis opportuna consiliis, siquid civili fortè tumultu plebs turbaret; Praefecturam meam humanitate suâ aestimavit. Venit ipse, & inspecto situ, dubius, armis an Litteris aptiorem diceret,

„ Hic, inquit, induere Martis ima-

„ ginem Sapiaentia potuit; ut quæ

„ belli sunt, consilio & ratione gu-

„ bementur. Sed arma nunc sibi

„ quoque curæ sint; in ipso ego

„ strepitu ac tumultu, quid Litteris

„ tribuendum sit, ostendam. Cùm

„ gratiam dicerem, operamque por-

„ tione meam omnem offerrem, Offi-

„ cia, inquam, mortalium ac studia

„ honestate libera sunt, necessitate

„ coarctantur: mea, Litteræ sunt,

„ & ad arma facili negotio transf-

„ eunt. Hæc legimus quotidie, au-

„ scribimus; non manu, sed mente

tracta-

,, tractamus. Aliis plus fortassis pe-
 ,, ritix, aliquid nobis saltem fidu-
 ,, cix est. Si animus æstimandus,
 ,, jam milites sumus. Sed tui sumus,
 ,, ut nec strepitu, nec tumultu per-
 ,, cellamur. Nunc etiam quia om-
 ,, nes Urbem; Arcem ego munire
 ,, aggressus sum; quasi Capitolium
 ,, Urbis: & nõnne aliquo etiam
 ,, præsidio dignam? Virtutem &
 ,, Fortunam tuam colo. Virtus, Vr-
 ,, bi velut Arx est; Fortuna, & Vr-
 ,, bem, & Arcem invictam faciet.
 De præsidio opportunè admodum;
 addictum est, dubio ac hærente
 duntaxat consilio, è civibus, an mi-
 litibus daretur. Cum prodeuntem
 deinde ad mœnia comitarer, fami-
 liarior etiam de obsidione sermo
 natus, non sine loquentis urbanita-
 ,, te. Urbem clausam, inquit, vides:
 ,, sed an satis homo claudus eam
 ,, defendet? Vastam & invalidam
 ,, vides; hostem contra validum, ad

,, vim etiam pernicitatem adferre.
 Respondi breviter, Non crure aut
 ,, pede, sed mente & ratione mili-
 ,, tiam regi ; imperio, non vestigio
 ,, opus esse, ut suum quisque offi-
 ,, cium exsequatur. Gloriosam
 ,, quoque hanc claudicationem
 ,, fore, quæ pernicitatem hostium
 ,, in fugam esset converfura. Poste-
 ro die quindecim è legione VVese-
 malianâ milites ad Arcem venêre :
 quibus in ponte ac vestibulo, tan-
 quàm in statione collocatis, Fran-
 ciscus Ruloffius præfuit, director
 aliàs centuriati ordinis, prompti
 probique animi & operæ, dignus
 autem, qui non manipulum, sed
 centuriam regeret. Cum in man-
 datis haberet, nequem armatum,
 & injussu meo intromitteret, ordi-
 natis excubiarum vicibus, modestè
 suos toto obsidionis tempore con-
 tinuit, mutatis etiam, siqui minus
 viderentur morem gerere, aut mu-
 neri

neri suo deesse. Quemadmodum sedulus, ita sollicitus erat, ut singula quæ fierent, & scire operæpretium esset, continuò ad me referret. Hujus sanè nos operâ, & ille vicissim familiaritate nostrâ usus est, mensæ & arcanorum confors, à præsidio velut in hospitium translatus. Sermones nostri, de armis, ac præsentis belli ratione, de Vrbe, & Arce : Hanc etiam, urbe captâ defendi posse, murorum, fossarum, totiusque structuræ fiducia. Muros solidos, & tormentis resistendis esse; fossas profundas, latas, circumductas : superesse in ipsa structura, quia veteri, sua vitia, geminumque penetratu facile posticum, & fenestras aliquas non satis clathris, aut cancellorum implexu obseptas esse; sed corrigi, impleri que posse. Nec mora : cespites in vicinis campis humo effossi, carrisque advecti : reliqua

liqua terra è planitie Arcis eruta. Dies noctesque aliquot hic labor & domesticos meos, & rusticos nonnullos, militesque tenuit, donec solido impleti opere aditus securitatem promitterent. Plus jam horrois, quam amœnitatis erat, lumine alibi, & aère excluso: sed tutos esse, delicias putavimus. Urbis hæc quidem, inter spem metumque strepentis conditio: hostium non satis explorata. Tanquam dubii, quò belli molem converterent, totam diverso simul rumore provinciam terrebant. Primum ab anne iter Bruxellam visum dirigi: quippe per silvam Sogniacensem. Sed hanc, cæsis passim cumulatisque arboribus, inviam & implexam turba agrestium reddiderat. Flexu igitur opus, qui denuo dubius, ideoque sævus. Cum homines passim fugerent, aut laterent, armenta abacta sunt, prima in famem,

famem, à tergo prementem, remedia: & quid nisi panis novâ aliquâ victoriâ quærebatur? Prætorium Furense hoc præcursu spoliatum, pagi templum incensum, monasterium Capucinorum, nec non arces nonnullæ, contra fidem datam, direptæ. Sed facilius pagi, quàm oppida; inermes quàm armati subjungantur. Cum ad prædam anhelaret miles, ne annonam quidem invenit. Duces anxii, quomodò militem alerent, diversis consiliis agebantur. Inter Bruxellam, Mechliniam, Lovanium mediæ, dubiam suscepti belli molem novis momentis expendebant; & quia longioris Mechlinia moliminis videbatur, partim situ ac naturâ loci, partim recenti Ledæi Marchionis Præfecturâ, viri ad formidinem usque hostium bellicâ virtute evecti; in disceptationem, hinc Palladis sedes, inde Principis venit. Castellionæus

„ lionæus Brisæusque, Expugnandum in antecessum Lovanium
 „ esse, nequid à tergo hostile time-
 „ retur. Hic copiam frumenti as-
 „ seruari, refici exercitum instrui-
 „ que posse: bidui hunc laborem,
 „ ac velut promulsidem victoriæ
 „ fore. Auriacum major Bruxellæ
 „ cupiditas obsidendæ trahebat: in
 „ qua una urbe universa quodam-
 „ modò provincia vinceretur. Hic
 „ aulam, & thesauros esse: hic to-
 „ tam Regis & majestatem, & for-
 „ tunam conteri: plus hic homi-
 „ num, quàm virium esse; plus ti-
 „ moris, quàm roboris: ipsamque
 „ urbi imbellem turbam impedi-
 „ mento fore. Plerosque aut sibi,
 „ aut opibus suis timere, qui rebus
 „ dubiis pacisci malint, quàm pu-
 „ gnare. Alios, ne inopiæ vitæ pe-
 „ riculum adjiciant, causam publi-
 „ cam ne suam quidem censere.
 „ Nimirum & magnas divitias, &

,, paupertatem remoras animorum
 ,, esse : illas bello ubique subtrahi,
 ,, pro hac neminem pugnare. Ad
 ,, summam , Consternari omnes
 ,, posse, si, qui hostem hæctenus
 ,, non viderint, cingi obsidione in-
 ,, cipiant. Sed alius profectò ci-
 vium genius erat, bellum non pri-
 vatâ sorte, sed publicâ salute æsti-
 mantium. Dei siquidem, Regisque
 causâ pugnaturi , quæ omnium
 erat , fortunam quoque omnium,
 libertatem , religionem defende-
 bant. Paucorum igitur metus, reli-
 quorum exemplo , in alacritatem
 versus , consternatio in fiduciam,
 desperatio in audaciam, Pluris ni-
 mirum apud bonos fortesque Prin-
 cept, quam periculum; quia bonus
 ipse & fortis. Gratus quoque ac-
 ceptusque hac laude, qui à Principe
 missus urbi rei militaris Præfectus,
 Robertus Maldeghemius Grima-
 rezius, à Consiliis belli, ac Legionis
 Fonta-

Fontanianæ Legatus. In quo viro
 cùm parem bello suspicerent cives
 animum, sumere potuerunt: cùm
 Fidelitatis titulum, familiæ Malde-
 ghemiæ ab annis jam trecentis pro-
 prium, venerarentur, suum fecêre.
 Reliqua aderant, prudentia, prom-
 ptitudo, vires, etiam exercitata.
 Iussi hoc tempore à Consulibus ac
 Senatu arma capere, subitò, ac quasi
 sponte profiluêrè. Vix horæ spatio,
 tumultu velut sacramento, triginta
 & ampliùs armatorum millia Pa-
 triæ se obtulêre, obsidionis onus
 parati excipere, urbem defendere,
 periculo se objectare, cadere po-
 tiùs quàm cedere, mori quàm dedi.
 Vna & tergemina omnibus resera
 erat, DEVS, REX, PRINCEPS. Ut
 pares quoque hosti tergemino ef-
 sent, plures fortassis velles, non for-
 tiores. Sed si robur respicias, nume-
 rum excesserant. Mœnia in castra,
 urbem in aciem conversam diceres;

publicè privatimque nonnisi Martis imaginem esse. Sanè Auriacus de vigore & constantia civium per exploratores certior factus, à sententia sua duci se passus est, & ad leviolem laborum molem castra convertit. Talem quidem Galli habuere, in Lovanium hoc tempore, quàm Bruxellam ipsâ necessitate proniores: an etiam ut militiam suam erudirent prius, quàm nobilitarent? ingenium prius in schola, quàm in aula experirentur? Hæc vulgi voces erant: Rerum scilicet gradus esse: discendum, ut agas; agendum, ubi didiceris. Quæ tamen si ad militiæ rationem propriè referas, quot in Belgio urbes sunt, tot scholas invenies: in Belgio, tamquàm Bellonæ gymnasio, domicilio, sede: in Belgio, ubi, si miles desit, militem civis donet; ubi & vivere homines, & simul pugnare incipiunt. Lovanium igitur re-

tracta

tracta belli tempestas, & in conspectum urbis, VIII. Kal. Iulias, qui Solis, & D. Ioanni Baptistæ sacer, hostes veniunt. Equitatus Gallorum primus fuit, profectoque jam in meridiem Sole, proximis, qui ab Occidente oppidum cingunt, collibus, frequenti, & ad terrorem agmine, stetit. Pedestres sequuntur copix, & partim Calvariæ montem, viâ Vilvordianâ, partim Bancum, cœnobium Virginum, Ordinis D. Augustini, sed sub præfectura Antistitis Villariensis, quod extra portam Bruxellensem, occupant: sacri homines sacra loca. Ipsi Duces aderant. Et Castellionæo quidem, ominis velut causâ, Bancum in hospitium placuit: ubi novi solent Principes, & inaugurandi, sacrâ solenni que pompâ excipi, & in urbem deinde induci. Castra in dorso montis faucibusque viarum leviter cincta, cum auxilium à na-

turaloci ac situ esset; aggeres autem attegiasque, à Regis relictæ, ad compendium operis facerent. Brisæum, cæterasque Gallorum copias Mons Calvariæ, villaque Diependalia, & adhærentes in declivi agri receperunt: Lamylleræum, peculiari titulo tormentorum Præfectum, aliquot stipatum centuriis, Arx Heverlœensis, & vicinum Cælestinorum cœnobium, insigne utrumque splendoris Croyacæ monumentum. Ultimus, ac biduo post accessit Auriacus, castraque inter Herentium pagum, & radicem cliivi Roselani, lato ac læto campo posuit, in Septentrionem atque Orientum porrecto. Parti militiæ monasterium cessit Betlehemiticum, ne solus scilicet Batavorum exercitus, vulgi sermone, soli expers sacri, profanus haberetur. Majorum verò iste mos fuit, etiam extra pomœria, Deo Divisq; templa struere, majorem

rem urbe pietatem facere, dignum
 amœnitate cœli cultum habere.
 Prorsus civitates mœnibus, mœnia
 religione cincta ac munita erant.
 Sed Lovanium, quot portas, tot
 etiam delubra foris habuit, quasi ad
 Deum ubique exiretur. Sic qui-
 cumque peregrè urbem peterent,
 ad Deum citius, quàm ad urbem
 veniebant. Ad Deum, sed infestum,
 si infesti ipsi, ac hostes. Tales igitur
 Galli Bataviq̄ue hoc tempore; ac-
 cepturi cladem, quia illatum sine
 jure belli ibant; tanto numero suo
 tantillis copiis impares, quia in
 Deum pugnabant. Batavorum ele-
 gantia ac nitor, in ipsis his etiam
 aggeribus conspicuus fuit; qui ar-
 tem industriamq̄ue pari amant in-
 genio extollere. Urbem, non castra
 dices, vallo & fossâ inclusam,
 formâ quasi quadratam, exiguo
 longitudinis excessu, angulis, tan-
 quàm propugnaculis munitam, o-

pere, ordine, ornatu admirandam : Ambitus quidem quatuor lateribus , sed inæqualibus soli ratione comprehensus, bis mille quinquaginta septem passus implebat, sive pedes decies mille ducentos octoginta quinque. Ipsa latera, quatuor mundi plagis objecta, levi in dexteram quatuordecim circuli partium flexu. Septentrionale, quingentis septuaginta quinque extensum passibus: Austrinum, sexcentis octoginta: Orientis deinde, quadringentis duodecim: Occidentis, trecentis nonaginta. Angulus castrorum inter Orientem & Austrum, simplex erat: cæteri latiore foris fossâ cincti, intus præcincti. Propugnaculum unum in latere Australi, & loco acclivi, triente ab Occidentis angulo distans, quod ipso situ suggestum dabat. Frons tota dextera pedes continebat ducentos decem: sinistra, ducentos quin-

quinquaginta. Latus dexterum,
 centum : sinistrum, sexaginta quin-
 que. Rursus angulus propugnaculi,
 quemadmodum & castrorum, la-
 tiori foris fossâ, intus angustiore,
 & recurvâ. Fossa totius circum-
 quaque aggeris septenis profunda
 pedibus, computata declivitate :
 lata in imo ternis, in summo item
 septenis. Lorica lata supernè qua-
 ternis, obiter inclinata : alta à sca-
 bello quinis cum semipede. Scabel-
 lum ipsum latum ternis, altum ses-
 quipede. At verò fossa propugna-
 culi exterior, ut & angulorum ag-
 geris, septenis profunda pedibus :
 lata in imo senis, in summo denis.
 Vallum propugnaculi à fundo ad
 extremam lorica, altum bis quasi
 novenis : angulorum verò quos
 castra habuere, bis septenis. Supre-
 ma utrobique lorica, & scabellum
 ut in aggere. A scabello propugna-
 culi ad interiorem fossam pedes

erant viginti, aræ spatium, à terræ
 lineâ exurgens pedibus quaternis:
 ipsa hinc fossa, in angulum curvata,
 septenis descendens; lata in imo
 ternis, in summo septenis. A castris
 prætercà geminus diverso tramite
 agger eductus: alter ad Diliam us-
 que, partem præcingens montis:
 alter per ipsum clivum ad castra
 Diependaliana, intercurrentibus
 hinc inde non sine artis lege angu-
 lis; ubi in flexu bina mons castella
 ad plenioram tutelam recepit. Hæc
 omnia quàm accuratè, tam celeri-
 ter perfecta, agente & satagente
 ipso Auriaco, operum militarium,
 artisque bellicæ, siquis alius, peri-
 to. Extremis etiam diebus in ipsa
 montis Roselani crepidine, Orienti
 objectâ, geminum strui castellum
 eâdem cœptum industriâ; ut proximi
 & patentes campi, flumenque
 gyris suis interluens, obnoxium
 tormentis redderetur: sed cum

morosum à difficultate rupis opus
 esset, absolvi tempestivè non po-
 tuit. Tam exactæ artis munimenta
 plerique in sedem militiæ duratura,
 & pertinaci destinata bello credi-
 dère. Quid tamen est? accuratâ po-
 tius muniendi consuetudine, quàm
 alio aut altiore usum consilio Au-
 riacum putes; cui tam facile erat,
 ornare castra, quàm munire. Gallis,
 elegantia, imò arte neglectâ, satis
 erat muni. Nulla adhuc vis erat;
 ideoque obsidio nonnullis etiam
 dubia: cum è mœnibus interim in
 hostium catervas, quamvis lon-
 ginquas, aut montium tectas magis
 obstaculo quàm tutas, tormenta
 majora crebro fulmine explosa
 sunt. Suburbanæ etiam, & proximæ
 portis domus quædam, ne latebræ
 hosti fierent, publico decreto in
 flammis datæ, ac dirutæ. Non u-
 num hoc incendium erat, nec uno
 tempore; tantoque miserius, quanto
 tristius,

tristius, à suis, quàm ab hostibus lædi; consilio, quàm casu. Sua sibi urbs, si non membra, certè ornamenta quædam reciderat: sed ne universum majori ruinâ corpus periret. Quod publicè impenditur, ne privatim quidem damnum est. Nemo quod privatum est, servat, si publicum evertitur. Ut jam se obsideri civitas sciret, portæ aggestâ humo fascibusque oppletæ & occlusæ sunt, relicto ad latus tantillo spatii, quantillum homini obliquè transeunti satis esset. Hæc se miles ex urbanis ad suburbanas stationes proripiebat. Portæ igitur portæ non erant; mœnia continua; ut scires non hostem tantum, sed minas quoque hostium excludi. Moles deinde in urbe excitatæ, portisque objectæ singulis, relicto arcæ spatio, imò firmiter circumsepto, quò si vis penetraret oppugnantium, clausi quasi caveâ & carcere teneren-

tenerentur. Hâc imprimis industriâ factum, ut murorum ruinæ quædam, postea strata, negligi potuerint : obstructæ nihilominus, atque adeò inter ipsos tormentorum ictus & pericula ; ut securior tutela esset, & nihil obsessoribus concederetur. Atque illi, ut dixi, positis munitisque castris, à vi adhuc abstinebant ; rati fortassè de deditioe
 ,, mox ab oppidanis actum iri : De-
 ,, bilem namque urbem esse, & ex-
 ,, emplo Thenensium territam ; dif-
 ,, fusam esse, nec præsidium suffi-
 ,, cere. Sed non intellexêre, Robur
 ,, esse, ubi audacia est, ubi constan-
 ,, tia, ubi fides : vires inveniri, ubi
 ,, virtus magis, quàm locus oppu-
 ,, gnatur ; ubi miles, civis, juventus
 ,, mœnia facit. Eos jam sanè ani-
 ,, mos plerique sumpserant, ut peri-
 ,, cula possent contemnere ; tantò
 ,, alacrius repressuri hostem, quantò
 ,, benigniùs ad conditiones invitan-
 di.

,, di. Publicæ voces erant, Nil pa-
 ,, ctis agi, ubi blanditiæ formido-
 ,, losæ sunt; fidem nonnisi falla-
 ,, ciam esse, pacta dolo eludi. Gal-
 ,, lorum nomine Batavos, Batavo-
 ,, rum Gallos petulantes sævosque
 ,, esse, diversâ manu, eodem con-
 ,, filio. Semper, ut excusentur, com-
 ,, mitti scelera; semper, ut commit-
 ,, tantur, excusari. Quot capita,
 ,, tot imperia esse, suo interim graf-
 ,, fari arbitrio milites, crudelitati,
 ,, libidini, impietati frena laxare.
 Constantia oppidanorum tempe-
 stivis admodum Principis ad Grob-
 bendonquium litteris confirmata:
 quæ VII. Kal. Julias redditæ; & mox
 Senatui lectæ, in manus venere po-
 puli, tanquàm ad hunc scriptæ. Ar-
 gumentum, gratiæ, laudes, suppetiæ
 erant. Tanti fuerat, defensionem
 urbis viriliter suscipere; auxilia au-
 tem, quæ jam appropinquabant,
 mereri. Hostis intereâ, cum nihil
 videre-

videretur agere, sedulo operibus suis incubuit, effossisque in obliquum viis, urbem versus aggeres suos dimenso flexuum spatio promotebat. Quatuor omnino accessus erant. Primus & secundus Gallorum: sed ille in mœnia sinistra portæ Vilvordianæ, ubi cerasetum; hic in ipsam portam. Tertius & Quartus Batavorum, in Speculam, & portam Mechliniensem. Suggestus tormentarii quinque: Primus non procul Banco, portam Bruxelensem aut vicina mœnia laceraturus, qui nullum tamen postea usum habuit, sive distantiae vitio, sive hunc deinde tractum hostibus tentare non ausis, quem à Ribaucourtio, & simul VVesemalio, exercitissimæ militiæ Tribunis, defendi scirent, & quâ armis, quâ operibus insuperabilem & invictum reddi. Secundus vicinior, Bancum inter & Calvariam montem, juxta cerasetum,

rum, è quo primus agger ductus. Tertius, in ipso Calvariæ, & Sacro Sepulchro vicinus, portæ Vilvordianæ sex tormentis infestus. Quartus, Speculæ objectus. Quintus denique, portæ Mechliniensi. Atque hic à tergo aptissimæ hosti latebræ plantarium, callium compendio: juxtà, accessuum agger, obliquo procurrens opere, magis magisque quotidie se insinuabat. Nostri contra niti, munitiones suas adversus hostem pari industriâ producere. Iam verò prima à porta Bruxellensi eruptio noctu facta, ipso VVesemalio ductore: qui virtute ardens, patriisque exprimens genium, totâ hâc obsidione docuit, se ad terrorem Gallorum natum esse. Suos educturus, verba, tanquàm arma exacuit, & quemadmodum pugna, re solet, locutus est: Frustra, milites, stationem mutavimus si pavidis similes, munimentis cohibemur.

„ quàm claudi facilius est: quia pu-
 „ gnare licet, liberi sumus: & quia
 „ audemus, quod fortassis minimè
 „ nos ausuros hostis credit, citius
 „ vincemus, quàm pugnabimus.
 Animis ardere milites visi sunt, &
 hoc velut igne in valla adversa in-
 vecti, pugnam nonnisi flammam
 fecere. Hostium absumpti triginta,
 è nostris septem cecidère. Victores,
 quia non de armis tantùm Gallo-
 rum, sed animis triumphârunt, fe-
 licissimè deinceps mœnia sua, &
 munimenta tutati sunt. Agger hîc
 jam erat, priusquàm pugna, sed au-
 ctus: alibi pugna, ut agger fieret:
 ubique fervor, urbem extra urbem
 defendentium. Batavi in portam
 Mechliniensem dirigebant opera:
 hos acer pugnae Prestonius, Hiber-
 norum suorum usus alacritate, ag-
 gressus, cedere terruit. Infaustum hoc
 etiam hostibus oppugnationis au-
 spicium fuit, malo inter fabas jam
 adultas

adultas omne latentibus; quæ parentalibus olim sacrificiis adhibitis, hodie ad fatuitatem & insaniam referuntur. Hostili tum largiter sanguine ager imbutus, promittere fertilitatem potuit. Post discessum quoque plura inter fabas cadavera hostium inventa. Hoc etiam tempore, idem Prestonius, qui segnior rem sermone manum nunquam habuit, tam generosè loqui potuit, quàm fortiter semper egit. In statione sua, & porta Mechliniensi erat, quò tum Ribaucourtius casu venerat: & ecce, Vir nobilis, vicini- que ruris incola, cum tubicine, de captivis acturo, ad urbem accedit: non orator quidem; sed minarum tamen gerulus, quas referret magis, quàm perferret; consilio, non mandato, quod è vestigio circumstantibus aperuit: Decrevisse Auriam, cum, aut deditione, aut vi in potestatem suam Urbem redigere.

,, Viderent cives, quantò melius
 ,, esset, salutem pactione & pace,
 ,, quàm famam pertinaciâ querere:
 ,, hanc si eligerent, novas exitio
 ,, Thenas Lovanium fore. Presto-
 ,, nius minarum impatiens, & gene-
 ,, rosus promens animum, At tu,
 ,, inquit, ito, & Auriaco à me dici-
 ,, to, hæc sua ad pueros terricula
 ,, mittat: Urbem à viris, addam
 ,, quoque, ab Hibernis, quos hîc
 ,, vides, defendi: Regios esse mili-
 ,, tes, ideoque nec periculo percel-
 ,, li, & obsidioni sufficere. Seve-
 rior Ribaucourtius, cautiorque,
 ,, Detinendum esse hominem cen-
 ,, suit, in obsequia peccantem Re-
 ,, gia. Malo exemplo in urbem in-
 ,, ferri minas hostium; manifesto
 ,, etiam periculo civium auribus
 ,, committi. Artes has Auriaci esse,
 ,, dolo tentantis, quod vi aut armis
 ,, desperaret. Serò, qui missus, er-
 ,, rorem suum deprehendit, veniæ
 propior,

propior, quia non suavor, sed interpres. Cum & domum in urbe haberet, in hanc velut custodiam ire iustus est, nec liber totus, nec captivus. Postero die iterum ab Auriaco tubicen, captivos (quæ speciosa accedendi occasio erat) quæsiturus. Atque is Thenarum quoque excidium verbis exaggerans, velut per ambages, ambiguus ipse, deditio- nem postulare visus. Grobendoncquius fide & constantiâ fretus civium, responsum pænè in jocum vertit, non minùs lepidus, ubi occasio permittit, quàm fortis ac generosus, ubi virtuti locus. Mirari se, Auriacum, tantis copiis, ac toto non Bataviæ tantùm, sed Gal- liæ robore succinctum, urbem hanc unam (occupatas enim urbium loco vix haberi) Brabantiaë debilissimam, studiis, non armis assuetam, & claudum in ea Præfectum aggredi. In arduo gloriam

positam esse, hinc destrui. Abire deinde hominem iussit, monitum, cum ejusmodi & ipse caveret, & alii in posterum oratione accedere, aut linguæ præmium restim & crucem laturus. Ludi se Auriacus arbitratus est; sed tanquam lædi potuerit, iram effundere in Urbem tormentis postridiè, ac summo mane cœpit: quæ tum demum obsideri se agnovit. Ictus eo die numerati ad centum triginta: quorum minimæ pilæ libras pendebant quinque, maximæ quasi triginta. Insolitus hic fragor erat; sed cum nullum ferè hominibus damnum esset, terrere mox desit. Muri, portæ, turres alibi, ac deinceps quassatæ: cæterum, qui in Urbem immissi globi, quia in vastam vacuumque, irriti ut plurimum cadebant magis, quàm cædebant. Gurgustia alibi, aut viles casæ, aut privatorum tecta sine damno tacta, alibi horti, arbo-

res,

res, sepes. Vulnera hæc omnia ad ostentationem fuere, ac nobilior jam domus, quæ globum excepisset. In Arcis quoque murum quandam eminentem, sed caducum, qui cœnaculo supernè frontispicium faciebat, hostile fulmen ter-gemino ictu penetravit: dejectum dice-res, lacerato simul tecto, ut serò, & serò tandem instauraretur. Globus postea inter omnes unus, quodam quasi prodigio salutis index, non sine elogio prætereundus. Hunc domus in foro publica, civium Collegiis, Phiditiisque exstructa, tam insolenti casu excepit; ut manu latus, & arte collocatus videatur. In pulchrâ ædificii facie pulcher nævus; nisi index potius titulusque obsessæ, defensæ, ac liberatæ urbis, non sine admiratione spectabilis. Signum gloriæ ac monumentum alii appellabunt. Temporis articulus quàm etiam opportunus! Per-

100 HISTORIÆ BELGICÆ
vigilium Divorum Petri ac Pauli
erat: & quid nisi divinitus insigni-
tum? Ipsi putares Tutelari urbis
sertum suspensum, ac consecratum
esse. Senatui res digna ornatu visa;
mihi carmine, quod quia muro
publicè Consulis jussu inscriptum,
non indecorè historiæ quoque in-
feretur.

QVIS GLOBVS? HOSTILIS: LÆSIT-
NE? AT FVLGINE LV SIT,
GALLI TORMENTIS DVM BA-
TAVIQVE TONANT.

OMEN INEST TELO, DECORATVR
VVLNERE MVRVS:
NON VINCI GRVDIOS, ADMO-
NET IPSE GLOBVS.

Sed primus omnium aliquid etiam
portenti habuit, quo non vir, sed
muliercula, pabulum in agro Car-
tusiano, juxta ædiculam S. Crucis,
colligens, iccta interiit: una, & anus;
gemino quasi omine meliorem ur-
bis fortunam includens: cum &

ætas hîc spectari & sexus soleant. Robustior deinde eodem infortu-
 nio raptus, & examen meruit. Pila in hortum Arcis per proximas mœ-
 nium ruinas, v. Kal. Iulias, impacta, duorum simul hominum, inibi fo-
 dientium, capita traxit ac dissipavit. Alter adolescens erat, nec scio,
 an civis: alter peregrinus & igno-
 rus; è tessera, in marsupio ejus in-
 ventâ, pro speculatore nonnullis habitus, & tanquàm in pœnam cæ-
 sus. Majore fortassis suspicione, quàm indicio; cùm tam operæ pos-
 sis, quàm tesserae, quæ securitatis duntaxat nota fuit, credere. De cive etiam, aut peregrino cur inquirō?
 Civis est, qui pro urbe perit; peregrinus non est, qui, ut civis præstet operam, vitam impendit. Si Arcem ab Vrbe separes, mulierem à viro; nemini in urbe tormenta nocuerunt. Trunci cadaverum cum reliquis craniorum, in proximum Arci

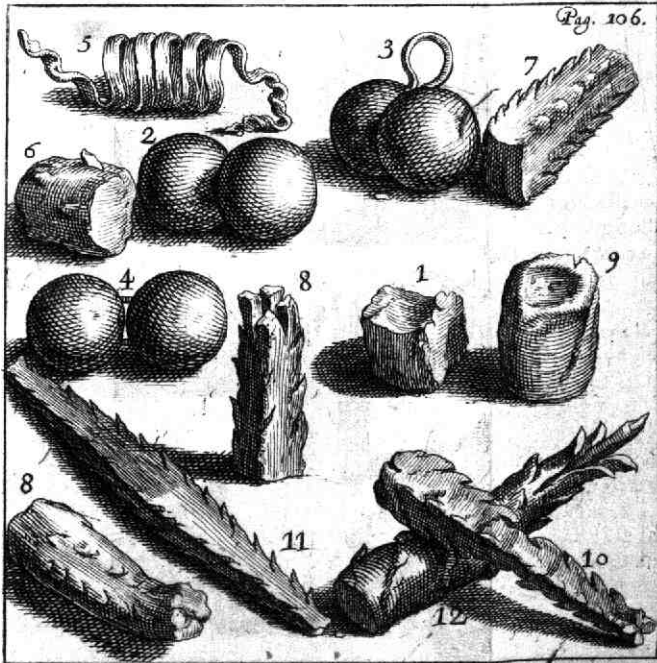
cœmeterium, D. Joanni sacrum, recepti, & religiosè sepulti. Eundem hunc diem singulare ac prorsus militare facinus insignivit. Novem omnino cives è porta Vinearum erumpunt, incautos securitate Gallos decem invadunt, cingunt, capiunt. Pecora duci ad urbem credes, ex agro ad stabulum. Quippe singulos singuli impellere, unum omnes: unus reliquis velut additamentum victoriæ erat, & extra gregem ibat; nisi dux potius, qui cum præter numerum esset, numerum implevit. Læto à suis plausu excepti victores: à Grobbendonquo laudati publicè; quod amplius erat, quàm vicisse. Ad animos verò aliorum roborandos hoc paucorum exemplum valuit: vix ququam timere auso, cum nihil jam virtuti arduum esset; ex urbe in castra ejectus esset metus; amplius in agro & libertate suâ hostis, quàm
in

in muro & obsidio civis pateretur. Nemo fuit, qui non in medium vires suas conferret; animum certè, qui vires faceret. Ex ipsa plebe, omnium & civium & militum ore laudatus, Iosephus Mannartius, a-lutarius, incredibili vigore, indolem ipso nomine virilem indicans; qui omnium eruptionum pars, & plus quàm miles, victor & ovans ab omnibus rediit, opima quotidie spolia, velut fortunæ testimonia ostentans. Alius, Carolus Brehäus, ejusdem opificii, vel solus, vel cum paucis. integras laceßere catervas sæpius ausus, atque etiam invadere. Item alius, Ægidius VVeysius, cognomento Brandenburgius, vim & celeritatem conjungens, ignem præsentabat: quia villicus, in agro, tanquàm suo, furens, è Specula tubo majori ferreo, quem ab unco lorice affigi solito, appellamus, fulminans, plures unus prostravit
quoti-

quotidie hostium, quàm multi glandes ejicerent. Præter hosce, Jacobus Rotarius, hortulanus, homo in paupertate sua lætus, præmio ab ipso dignus Grobbendoncquo judicatus. Is in suggestu, à se interpretam Vilvordianam & Speculam structo, & munito, tormentum unum regens, dies noctesque in labore & periculo imperterritus perstitit, non sibi, non machinæ parcens, quam cum plurimis plumbeisque oneraret glandibus, totidem uno fragore & flammâ vulnera spargebat. Ergò in hunc directâ tota & proxima tormentorum hostilium tempestas ac vis: & quamvis semel cum turricula excubitoris, quæ plures jam globos exceperat; iterumque, & eodem die, cum tormento suo, rotâ conquassatâ, subversus, & quasi sepultus; surrexit tamen animosior, canthi, globo avulsi, partem manu retinens, quo
se

se Rotarium ostendebat; & instauratâ per noctem loricâ, quam pronus cespite evehebat, novâque machinæ rotâ subjectâ, casum continuâ strage vindicavit. Quantus fervor! ab occasu Solis in occasum carere cibo potuque maluit, quàm à cœpto opere abire. De globis hostium tormentariis dixi, in quibus nihil novi aut miri fuit: fuit in glandibus, quarum vis magna & continuus quidam imber mœnia, imò Arcem, quia mœnibus proximam, non sine stridore flagellabat. In majorem quotidie malitiam militiam degenerare, nova vulnera ostenderunt: cum satis non esset fauciarum, sævitiam placuit ingenio quærere, ut quoties plaga esset, laniena & lethum sequeretur. Sic tamen infelix crudelitas: nam quæ maximè timenda erant tela, minùs nocuerunt. Nimirum incertiores ictus erant; siue formæ vitio spargi magis.

magis apta, quam dirigi; sive obere, quo violentia frangebatur. Ut irritus quoque casus esset, numen effecit. Sed operæpretium sit, monstra hæc glandium, non glandium, verbis repræsentare, quemadmodum in Arce, & circa Arcem à filiis domesticisque meis, alibi ab aliis, collectæ sunt, & servantur. 1. Pauca quædam ferreæ, sed quadratæ, angulis lateribusque asperæ; cæteræ plumbeæ, arte ac dolo adulteratæ: an & veneno illitæ? Quotquot læsi (læsi autem pauci) ad unum quasi omnes interiêre. Quædam rotundæ, ac geminæ, nunc 2. cohærentes sibi mutuo quodam quasi per cochleam nexu; nunc vel 3. simplici filo ferreo, velut nervo, vel 4. duplici colligatæ ac pendulæ, ad majora vulnera incutienda. 5. Quædam è tænia in spiram rotundatæ, prominentibus utrimque extremitatibus. 6. Quædam veræ semiglandes,

des, sed verrucosæ. 7 Quædam articuli magnitudine, quadruplici dentium ordine, & 8 decussatâ supernè fissurâ. 9 Quædam cylindri imagine, lateribus hincinde leviter compressis. In obeliscis (quod nomen forma poscit) plus improbitatis: hi enim quasi glandes jam non sunt, longitudine pollicis, 10 dentatis in turbinem angulis coëuntibus; vel etiam 11 spiræ modo circumductis: quorum 12 nonnulli circa medium coarctati, formam mutant, recurvo & obverso dentium acumine; prorsus tanquàm alter alteri, minor majori inhæreat, ex uno geminus, vel unus ex gemino. 13 Alii indicè æquant, in cuspidem utrimq; desinentes, lateribus quaternis, angulis lineisq; serratis. Quincto Nonas Iulias, sub vesperam, Geraldinus, & Quellius, Hiberni, alter Signifer, alter ordinum Director, uterque strenuus, suo & majori

majori gradu dignus, selectam popularium manum, in aggeres hostium, qui ad montem Calvariaë, jussu Tribuni, educunt. Accensâ jam feliciter pugnâ, dum explorabundus circumfert Prestonius oculos; totis ecce in agmina copiis hostem stipari animadvertit, acies dirigi, vim parari. Summis contra viribus, imò & animis opus esse, qui vires facerent. Militem igitur suis reddi munimentis jubet, tutiore in irrupturos loco, & majori fructu pugnaturum. Aggeres hostiles si petere ac penetrare ausus esset, suos jam defenderet. Victorem in agro, vinci in vallo quis ferat? Nec mora: Grobbendonquium, misso interpellat satellite, & impendentis procellæ admonet. Is, sui, & affecti cruris negligens (decumbebat enim) ad mœnia advolat, cives ac juventutem in auxilia distribuit, & tempestivè, quæ

ubique

ubique agenda, ordinat. Ut præfens debilissimo, & medio pugnantium adesset loco, suam ipse ad portam Vilvordianam stationem capit, mœnibus, imò verò periculis invigilans. Horologia eo quoque tempore, & omnis æris sonitus in urbe sufflaminatus: quæ tutissima silentii subsidia, quia occasionem rei gerendæ hosti eripiunt, utiliter usurpari solent. Nocte intempestâ tribus aciebus gradum hostes inferunt, & in omnes simul munitiones nostras impetum vi summâ faciunt. Pugnatur acriter, ac terrore miscentur omnia. Regiis religio & gloria ante oculos erat, hostibus urbs & præda. Tanto ardore Galli irruunt, ut valla suburbana inter portas Bruxellensem & Vilvordianam semel iterumque transcenderrint, bis, & cruentâ strage expulsi. Deus in partes venerat, & manifesto subsidio pietatem urbis tutatus

I . . . . . est.

210 HISTORIÆ BELGICÆ
est. Dum hostem miles foris susti-
net, cives intra mœnia locum mu-
nusque militum implent. Wingiani
Ribaucourtianorum, ad portam
Heverleanam; Borghreeffiani Hi-
bernorum, ad Vilvordianam; Aca-
demici circa speculam steterunt,
præfracti, & tanquam milites om-
nes, mori promptiores paratioref-
que, quàm pedem referre. In hoc
numero Viri quoque sacris initiati,
quos necessitas fortes, impavidos
autem perpetua mentis puritas fa-
ciebat. Nonnulli pede nudi, animo
armati, & tanquàm sine calceis fir-
mius starent, glandes in hostem
mittere, vi & virtute vestigium im-
plere, non minùs jam armis, quàm
semper votis precibusque Deum
placare, piique esse; non minùs in
militiam, quàm Sacrum Ordinem
adscripti. Mirabuntur posteri, unde
tantum non assuetis, non exercita-
tis animi ac roboris. A Deo, qui
non

non vinci modò, sed confundi armata hostium scelera flagitiaque voluit, & in exemplum pœnæ venire. Thenis quicquid natura horret, toto triduo patratum erat: Athenis, ut sic Lovanium appellem, ter triduo vindicatum. Clades igitur hosti, in apertum se danti maxima, è mœnibus aggeribusque: cum enim per declive ad urbem accessus esset, totum simul agmen ictibus non irritis offerebatur, omnisque in obnoxios globus certam trahebat perniciem. Et mœnia quidem continuâ scloporum explosione, ardere. Tot flammæ circumquaque, quot pinnae; ceu tota in lumen lorica mutaretur. Tot radii, quot viri; quasi fulmine quodam urbem coronarent. Aggeres eâdem facie, nec nisi Vulcani officinæ. Accedebat clamor, præsertim Hibernorum: qui cum glandes suas vocibus sequerentur, gemino feri-

re hostem telo visi, ceu bis occiderent. Iam suspensi omnes hærebant animo, & tristissimus rumor medius, tullium urbis occupavit, Victor, rem in mœnibus hostem esse, cæde & sanguine grassari. Hinc subito mulierum, circa forum præcipuè, discursus & ejulatus: aliæ ad templum Tutelare proximum, numinis opem imploraturæ, confugere: aliæ foribus ædium obseratis, miserimum cum liberis expectare fatum. Miseranda hæc prorsus captæ urbis imago erat, citius credita, quam correcta: quæ cum ad mœnia diffunderetur, missi, qui mendacium famæ reprimerent, læta ac fausta omnia nunciarent. Cautè igitur, ne virorum fortassis animos muliebris consternatio deinceps dejiceret, publico decreto Grobendoncquius sanxit, Nequa mulier, aut puer, post occasum Solis in plateas exiret: Larem curaret

„ curaret & liberos, dum pro com-
 „ muni salute viri excubarent. Mi-
 rum dictu : Semel cognito, falsum
 rumore fuisse, qui fidem tam fa-
 cilè invenerat, nemo jam credebat
 vinci urbem posse. Cæterum, præ-
 lium totâ nocte pertinax, varium,
 atrox; quo dejecti tandem undique
 hostes, in castra gravi cum damno
 rediêre. Cæforum cadavera tribus
 plaustris avecta. Volunt aliqui, in-
 ter vulneratos tum Marchionem
 Varennum, Tribunum, fuisse, præ-
 cipuæ nobilitatis juvenem, atque
 in tabernaculo paullò post exspiras-
 se. Hic ille est, quem morti proxi-
 mum, & sic ad se maximè redeun-
 tem, arcana belli hujus aperuisse
 „ ajunt, Univerſam prædæ provin-
 „ ciam destinatam fuisse : de viris,
 „ feminisque actum : illos interne-
 „ cione aut exilio amovendos; haf-
 „ ce sive in libidinem militibus, si-
 „ ve in matrimonium Gallis colo-

„ nis, & jure quidem belli, cessuras.
 „ Vnam quærendam esse victo-
 „ riam, quæ non funderet tantum
 „ Belgarum sanguinem, sed adulte-
 „ raret ; novos homines novâ so-
 „ bole atque propagine faceret, no-
 „ vis legibus, moribus, vitiis. Vera
 hæc, an ficta, in ambiguo est : cre-
 dulam tamen suspicionem plures
 unâ voce & confessione captivi
 reddidère, quos fortuna coëgit,
 etiam meliori loco natos, in noso-
 comio Bruxellensi contabescere.
 Varennum autem, à triennio non
 visum, frater ejus salutaturus, in
 castra hoc ipso die venit : quem
 moribundum non sine lacrymis
 complexus, mortuum mox (totâ
 sclopis perstrepente legione) sepul-
 cro intulit, Heverléæ apud Cæle-
 stinos, cælestem in terra vitam a-
 gentes, electo. E nostris (mirum!)
 duo duntaxat in hoc conflictu mi-
 lites cecidère : quatuor vulnerati,
 partim

partim milites, partim cives. Occasione victoriæ nostri statim usi, munitiones suas subito opere aliquantum extenderunt; prorsus, tanquàm ab hoste in humum ferrum transferrent. Senatus civesque passim tam liberales, quàm læti, potu victores ciboque excipiunt: laudes in bellaria fuere. Novus vixdum dies, creperâ adhuc post pugnam luce, redierat, & partim tormentis, partim sclopis denuò hostes intonuerunt: pridianam scilicet vel dissimulantes fortunam, quia territi; vel correcturi, quia irritati. Sed Grobbendoncquius in futura cautus, majori etiam præsidio mœnia communit. Omnes quotquot bello apti essent, iussi arma capere: monitis legionibus, ut ad novam pugnae gloriam animos erigerent, finem mox laboribus feliciter imposituri. Dum viri occupantur, mulieres nonnullæ, suum negligi

in communi periculo sexum indignatæ (an ut contractam à recentis consternatione maculam delerent?) manus in militiam operamque obtulere: nuptæ, viduæ, virgines; sed
 ,, viragines omnes. Nuptæ, Malè
 ,, se maritos habere, si à periculis se-
 ,, jungerentur: malè liberos, nisi
 ,, pariter defenderent. Viduæ, Se
 ,, sibi viros esse, ac virorum loco
 ,, Patriæ obstringi. Virgines deni-
 ,, que, Sanguinem malle quàm pu-
 ,, dicitiam profunderè: & se pugna-
 ,, re posse, ut maritum mererentur.
 Erat etiam, quæ virili animo in du-
 cem aliis se offerret; quæ & nomine
 in Gallos, & consilio, & robore va-
 leret; quæ Batavis ostenderet,
 ,, Non Harlemii tantum, sed &
 ,, Lovanii, Margaretas, tanquam
 ,, Martis alumnas inveniri. In fabu-
 ,, larum mysteriis Palladem femi-
 ,, nam fingi, sed armatam: pugnasse
 ,, quoque Deam, ut bellicę virtutis
 exem-

„ exemplum apud mulieres, &
 „ mortales omnes exstaret. Parata
 sic quidem urbis periculis sequior
 illa & sinistra civium manus erat,
 nisi dextera robustiorque suffecisset.
 Mulieres, ut fortes essent, quieverunt.
 Inter sacratos Ordines Societas IESV, quamvis armis usa non
 sit, operam tamen quasi armatam
 salutis publicæ dedit. Munitionum
 militarium sedula, dies totos, interdum
 & noctes, inter glandes & globos
 labori incubuit, sudore commonstrans,
 quid ligones possint, si peritia accedat: non
 tantum, sed & ingenio valla excitari.
 Tot juvenes, tot viri, doctrinâ præstantes,
 jam quasi Martis alumni erant. Extra
 mœnia tempestivè foderant, portæ
 Mechliniensis propugnaculum, ipsumque
 adeò exitum, qui ad dexterum aperitur
 latus, circumducto opere munierant,
 urbem hac quidem parte securam

fecerant. Sed vis omnis hostilis in dexterum, & quasi nudum conversa. Prestonius igitur in ipso maxime discrimine præstans, ut opportunam ruinis tutelam daret, partim suo, partim Germano stipatus milite, novum à sinistra fossa aggerem noctu molitus erat, agri angulum rudi vallo comprehendens. Germani fossioni, Hiberni pugnae intenti, audacem ipsum quoque laborem fecerant, tantâ inter se concordia & consensu, ut una gens videretur. Novi custodia propugnaculi Hibernis quoque obtigit, novâ jam virtutis occasione juxta hostem constitutis. Filium Prestonius generosâ adolescentiâ floridum, & in legione suâ centurionem primipilum habebat, ut ordine, ita animo eminentem, quo ætatem vicerat: huic primæ etiam, & periculossimæ excubiarum vices datae. Auriacus, quid post Gallos pecu-

peculiari facinore Batavi auderent,
 experturus, suos pugnae admonitos
 „ esse voluit: Spem potiundaæ urbis
 „ per ruinas portæ potissimum
 „ Mechlinianæ patere; sed occu-
 „ pandos prius aggeres fossis præ-
 „ structos, pellendumque in urbem
 „ præsidium, unicum, quamdiu fo-
 „ ris pugnaret, victoriæ impedi-
 „ mentum; imbelle autem, quia
 „ tironum: quo amoto, & aditum,
 „ & ingressum virtuti liberum,
 „ præmia quoque laboribus fore.
 „ Auxilium terroris à nocte sume-
 „ rent, quamvis sublustri; spem à
 „ lumine, quamvis obscuro. Per
 „ tenebras, dubiamque lucem, au-
 „ geri in contrarium omnia; fortu-
 „ nam velut umbram timidis, velut
 „ ansam animosis accedere. Si viri
 „ essent, diem in ipsa nocte habi-
 „ turos, victoriam è pugna. Acce-
 „ dunt igitur, & summâ contentione
 vallum oppugnant, scandunt, inva-
 dunt.

dunt. Loco, non robore moti Hi-
berni, fugari tamen non potuerunt.
Ab ira, pudore, indignatione nova
vires, & in hostem conversę. Prior,
velitatio; hæc, jam pugna erat. Qui,
ut victores intraverant, majori stra-
ge, quia in fuga, obruti. Tempesti-
vè quoque laborantibus Smitius, è
lègione Embdana Centurio, unus
ille par pluribus, exemplum omni-
bus, venit, Germanos suos Germa-
nus (& hoc ad laudem satis) addu-
cens. Hic ille vir est, qui sub Ein-
houtio, incomparabili heroë, in
Schenequiana arce fortiter occu-
panda, spiritum æternitati postcà
consecravit. Ea verò omnium in
hac jam pugna virtus, ea animo-
rum flamma fuit, ut humanum
modum excederet. Ab aggeribus
nostris ad hostiles fortuna pugnae
translata. Cùm vehemens confi-
ctus esset, pluresque hostium ca-
derent, è Præfectis nescio quis, tor-
que,

que, armillis, annulis, aliisque militiae insignibus fulgens, invadentium audaciam acrius incendit: pænè dixerim, vinci dignus, quia tam ornatus. Militem fortem, quàm pulchrum malis; ducem pariter ferro, quàm auro splendere, ac conspicuum esse; ut si necessitas cogat, miles fiat, imperium manu & operâ exprimat. Sed hic an pugnaverit, nescio, cæsus est, pretiumque prælii fuit. Cùm pronus jaceret, spiritu vacuus, nummis plenus, à nostris capite brachiisque, ab hostibus contrà pedibus trahi cœpit; utris spolia cederent, contendente pertinaciâ. Tandem hîc quoque victi hostes, cadaver cessere: quod ad mœnia usque raptatum, & exutum, magno deinde flagitantibus ut redimeretur, stetit. Sed nocturna hæc prælia etiam infeliciora hosti, quia nocturna; quamvis multum interim diei haberent. Pleno
jam

jam orbe fulgebat Luna, Sole à statione cæli æstivâ declinante, & in nocte exiguâ nox quasi non erat. Insuper, quia ab Occidente ac Septentrione urbs oppugnata, adverso hostes lumine conspicui, glandibus nostrorum certius patebant: mœnia contrâ urbis, aggeresque suburbanis umbris protecti, non poterant, nisi suis lucerent ignibus, collimatos ad ictus ab hoste designati. Ad rem sanè bellicam facit, in consilium etiam astra advocare. Lunæ captanda silentia erant, si tenebras, velut latebras, Auriacus quæreret; aut certè ab Oriente Meridieque mœnia subeunda, ut commilitantis subsidio fideris uteretur. In hoc armorum tumultu tertiæ à Principe littere, laboribus militum civiumque perquam opportunæ. Suâ ipsius, manu scripserat, Pergerent fortes, & sui similes esse, quos pares hosti virtus fecerat, mox sublevandos:

„ vandos: se cum copiis auxiliisque
„ tempestivè adfuturum. Erecti ad
novam omnes constantiam, non
tantum sustinere fortiter hostem,
sed magis lacerare satagebant; eâ
fiduciâ agere cuncta, tanquàm
auxiliis adhuc non indigerent. Læ-
rus in plerisque squalor erat, labor
suavis, audax necessitas. Sed Pre-
stonius, aptam virtuti alacritatem
militum ratus, ad singulare ac de-
cumanum vertit consilia facinus,
graviori aliquâ eruptione hostes
& incautos perculsurus. Militarem
viri iudolem etiam pietas stimula-
bat, ne dies D. PETRO, urbis Tute-
lari sacer, qui instabat, sine eximio
aliquo belli specimine ac decore
transiret. Plus hoc tempore religio-
nis in mœnibus, an in templis fue-
rit, dubites. Ipse miles, non nisi ex-
piatus hosti se objecit, & sic fortis
fuit; contemnere mortem potuit,
quia terrorem abjecerat; vincere
hostem,

hostem, quia à Deo ad pugnam
ibat. Publicam tutelam etiam civis
jam armatus invocabat: pius pu-
gnandi ardore, felix vincendi glo-
riâ. Nulla jam convivia, sed certa-
mina; non scyphi, sed sclopi, qui-
bus vulnera hosti propinata. Ignis
non in plateis, sed in muris, qui
glandes ejiceret, non flammam tan-
tum, sed strepitum excitaret. Ipso
jam Tutelaris pervigilio Prestonius
Speculam conscendit, & è sublimi
subjectos obliquatosque hostium
accessus explorans, quâ potissimum
semitâ & securitate invadi, vinci,
ac subverti possent, expendit. Re-
ducto ad examen dolo, Grobben-
doncquius interpellatus est: is in
ardua pronior, quoties temerita-
tem excludit fiducia, suoq; & Tri-
bunorum ingenio consilium ful-
ciens, decernit audendum esse:
„ Virtute peragi, quicquid à fortu-
„ na expectes: sequi fortunam, si
non

„ non invitam traxeris. Speculam
 „ ad tutelam urbis facere; ideoque
 „ omni conatu ab hoste peti. Nu-
 „ dum hic esse fossæ limitem, ne-
 „ que à periculo abesse: propulsari
 „ hoc non posse, nisi vallum, ad ur-
 „ bem jam promotum, eruptione
 „ diruatur. Itaque excerpere è le-
 „ gionibus singulis fortissimos quos-
 „ que promptissimosque placuit, qui
 „ partim Mechliniensi portâ, partim
 „ Vilvordianâ emissi, furtim per Vr-
 „ bis fossas ad latera hinc inde, fron-
 „ temque hostilium aggerum per sa-
 „ ta, occultasque semitas adreperent;
 „ acceptoque è Specula signo, simul
 „ undique involarent, cædi, dilatâ
 „ prædâ, incumberent, opera ipsa è
 „ vestigio subverterent, ac compla-
 „ narent. Hora post meridiem quar-
 „ ta eruptioni destinata, quæ mitio-
 „ rem pugnantis Solem, satisque
 „ diei ac lucis daret, ut destinata per-
 „ ficerentur. Hostes, quia nullus hic

sibi à nostris objectus agger, suis securi in latebris videbantur; insidias rati non nisi nocte tenebrisque regi. Prestonius autem, ut auctor expeditionis, ita director existit; ductu auspicioque præstiturus, quod solertiâ suggererat. Milites quasi trecenti, ac triplici modo armati: alii sclopis, alii hastis, alii ligonibus; omnes gladiis, sed punctim iussi & Romano more ferire. Sclopi quidem, majori tubo erant, partim silicis chalybisque attritu, partim fomite apti inflammari: hastæ breviores, quæ extendi retrahi que in libertate spatii possent, neque angustiis impedirentur: ligones aggeribus, ipsisque ad eorum corporibus deturbandis, non instrumenta tantum, sed arma. Animis verò omnes instructiores diceres, ad pugnam, tanquam epulum, anhelare. Grobbendonc qui usque signi causâ, & profus arbiter pugna

gnæ futurus, Speculam unâ cum reliquis tribunis intrat, & in primum fornicem conscendit. Signum autem, chartæ candidæ folium erat, quo per foramen fenestrationis jaculatoriæ demisso, scirent omnes, exsiliendum esse. Simili pileos tesserâ insigniti, ut inter se noscerentur. Egrediuntur igitur, læti, quia è reliquis selecti; laudati quoque, quia volentes aderant. Et Hibernos quidem suos, quamvis memores, breviter & militari sermone innatæ monere virtutis Prestonius voluit. Quid agendum nobis, Milites, scitis: feliciter quidem, si pergetis esse, qui fuistis. Non fidem, non sacramentum militare; sed naturam vestram, & consuetudinem urgeo. Natura fortes fecit, consuetudo induravit. Reliquum est, ut quemadmodum virtus sibi nota est; ita in conspectum veniat;

„ obscura adhuc, quia in tenebris
 „ pugnaſtis. Hodie qui ſitis, & quo
 „ robore, lucis arbitrio fama ape-
 „ riet: dexteras veſtras cum in ag-
 „ geribus ſuis hoſtes ſentient; e
 „ muris turribuſque commilitones
 „ ſpectabunt. Ingemiſcent iſti, hi
 „ applaudent; quot vulneribus, tot
 „ elogiis. An dico? quantum auda-
 „ cia, tantum victoriæ erit; quan-
 „ tum ſtragis, tantum gloriæ. Quæ
 „ ardua, pulchra ſunt: hic audeo
 „ certa ſpondere. Audete igitur:
 „ me ut ducem agminis, ita ſocium
 „ periculi habetis. Aliâ atque aliâ
 oratione, ut Gallobelgas Ribau-
 courtius, VVeſemaliuſque; aliâ, ut
 Germanos ſuos Einhoutius excita-
 ret, uſus. Sed quid verbis opus erat?
 uo omnes ore & ardore indica-
 bant ſe promptos eſſe, Gallobelgas
 „ eſſe, Germanos eſſe: Moram
 „ mortem videri, pugnam vitam
 „ fore. Ad ſummam, occumbere ad
 unum

,, unum omnes se malle, quàm sine
 ,, victoria reverti. Et Gallobelgas
 quidem Signifer Bertinius, magno
 exemplo, exiguo munere impe-
 rans, è fossa urbis ad seminarium
 dexterum, & vallo hostili proxi-
 mum perduxit. Prestonius autem,
 quò expeditior esset, æstumque fa-
 cilius ferret, thoracem abiecit;
 quod erat, ipsam magis virtutem
 induere: mox gladium stringens,
 pulcherrimo exemplo suos ad radi-
 cem Speculæ præcessit, crepidini
 fossæ incumbere iussos, tacitisque
 se insidiis continere. Germani cite-
 riori tramite per arbores segetesq;
 proserpentes, dextero se aggenis
 lateri proximos constituunt, ad si-
 gnum pariter intenti. Id mox, sed
 geminum iussu Grobbendoncquii,
 occasionis articulum observantis,
 demissum: alterum Germanis, ab
 Einhoutio, dexterum; quod cum
 nescio quo impedimento, sive au-

ræ, siue muri hæreret, à VVingio
 Toparcha, qui adstabat, protru-
 sum: alterum Gallobelgis, fini-
 strum, à VVesemalio: quod utrum-
 que Hibernis, quia mediis, conspi-
 cuum erat. Simul igitur omnes un-
 dique, & fulminis instar, exsiliunt,
 in aggeres hostium latebrasque ir-
 ruunt; ipsos velut deprehensos at-
 tonitosq; feriunt, sternunt, cædunt.
 Prima vis scloporum fuit, ut ino-
 pina, ita acris, ac sæviens: mox pro-
 miscuus furor. Cum internecioni
 nec hastæ nec gladii sufficerent,
 etiam ligones in arma versi. Ipse
 verò Prestonius voce, tanquam
 manu præsens, non suis tantum, sed
 & hostibus conspicuus, hos terren-
 do, illos accendendo, laudem vir-
 tutis apud utrosque meruit. Famu-
 lus ejus, ut aliquid haberet domi-
 ni, præcipuæ aliquem è Præfectis
 notæ invadens, interemit; extorto
 magni pretii ense, quo pugnans,
 gloriari

gloriaripoterat, se parvum jam non esse. Momento temporis tot cada- vera, ut jam fossæ non essent. Solo Hibernus unus ligone octodecim hostium occidit, an mactavit? Geraldinus, cujus supra mentio fuit, viginti, vel plures, hastulâ suâ transfodit. Ex adverso latere Bertinius reductum aggeris, qui stationis erat receptaculum cum suis invase- rat, ut vestigio, ita cæde primus, antesignani, primùm se offerentis frontem bipenni configens. Neque segnior reliquus miles, aut mitior: suâ contemptâ vitâ, alienam pu- gnando rapit; variâque strage aut in terram, aut in fugam hostem conjicit. Sternuntur ultimi, suosq; ipsi casu proximum quemque im- pellentes deprimunt, atque præci- pitant. Plures igitur quàm lædun- tur cadunt, pars vulneri, pars oneri succumbentes: qui & ipsi magna ex parte confossi. Inter mortuos, sed

mortuo similem, quippe inhærentis & occisi famuli sanguine cruentatum, jacuisse strenuum illum, & militiæ laude inclytum Morgannum, adeoque spoliatum, ajunt: post recessum verò militum nostrorum vitæ postliminio è cadaveribus integrum corpore surrexisse. Id si ita est, quid sit cadere, scire potuit, & invictus esse. Vinci potuit, ut majori gloriâ staret. Nemo sic pugnat, ut quam amittit vitam, induat; nemo sic moritur, ut rursus pugnet. Postquam ergò à cæde, ad aggeres complanandos conversus est pugnantium furor, sepe livit miles corpora, quæ straverat: humanus in hostes, ut crudelior esset. Plures enim, non quia mortui, sed quia ceciderant, terrâ obruti. Diceres, in sepulchro semineces vivere, & ante fatum vivos humari. Clamore cladis excîtus, qui ad montem Roselanum stabat equitatus

quitatus hostilis , concitavit cur-
 sum , & in nostros pleno impetu
 iuit : sed tam valido confertoque è
 mœnibus fulmine exceptus, ut re-
 trocedere coactus sit. Cùm major
 deinde vis ingrueret , ac totus se
 exercitus moveret , signum rece-
 ptui à Grobbendoncquo datum ,
 ac redire victores iussi. Spolia tan-
 dem ad ostentationem victoriæ
 fuere, arma, & ornamenta. Emin-
 bant vites tres militares , elegan-
 tioris operis : quarum extrema ar-
 gento cælato præmunita , & sym-
 bolo inscripta , maiorem bellicæ
 dignitatis fortunam indicabant.
 Quot omnino hostium perierint,
 non satis constat : trucidare miles,
 quàm numerare maluit. Captivis
 an fides ? Aliorum calculo qua-
 dringenti partim cæsi, partim vul-
 nerati: aliorum, & imminuentium,
 ducenti viginti. Ad trecentos pe-
 riisse Prestonius credidit : quos

omnes semihora confecit. E nostris octo omnino desiderati, inter quos Optio quidam Germanus, cum in aggeres hostium primus, & incredibili virtute insiliret, glande trajectus. Vulnere tamen nonnulli haud gravia acceperant; atque ipse adeo nunquam satis laudatus Smitius, jam sanguine formosior, quo pingi virtus solet. Hibernum quoque unum casus, an error, in exitum traxit. Occisi ille à se hostis sagum pileumque sumens, & pretium præ signo, quod omnibus commune erat, æstimans, cristam præ tessera; à suis ignoratus, & tanquam hostis, interfectus. Prælii fortuna & urbis, & castrorum faciem mutaverat. Isthic læta omnia, cantu aut clamore: hic mœsta, silentio ac metu. Siquis sermo, occultus, desperationis, aut querelarum plenus: Irato numine bellum hoc geri: scelera ac flagitia,

in

„ in Thenenses effusa, manifestâ
 „ pœnâ divinitus vindicari. Hebe-
 „ tata non arma tantum, sed confi-
 „ lia; fractos animos ac velut ener-
 „ vatos; siti, fame, contagio premi
 „ corpora ac debellari. Hostes
 „ contrâ, non homines, sed furias
 „ videri, suis viribus humanas ex-
 „ cedere, sine metu in prælia ruere,
 „ sine misericordia vincere, pugnae
 „ gloriam interneccione aestimare.
 „ Siquis hincinde belli molem
 „ consideraret; castra potius, quàm
 „ urbem obsessam. Quæ summa
 „ esset, cum exercitu reliquam po-
 „ tentiam, & totam libertatis caus-
 „ sam periclitari. Quantò utiliùs
 „ sua defenderent, quàm aliena
 „ tentarent! incerto adhuc, an sibi
 „ vincerent, qui aliorum viribus,
 „ ac pænè arbitrio pugnarent. Du-
 „ rare felicitatem, cum modum re-
 „ cipit: satisque jam magnam esse
 „ rempublicam, si domi conserva-
 „ retur.

„retur. Duces Præfectosq; anxios
suppetiarum fama habuit, quæ in-
gentes ac terribiles Croatarum im-
minere copias certo jam rumore
nunciabat. Auriacus quidem, seu
novæ eruptionis metu, sive con-
tumeliæ delendæ cupidine, eâ no-
cte copias omnes paratas esse, & in
acie stare iussit. Metum fuisse, sta-
tuere licet; nihil tentatum est. Cu-
pidinem verò retardare militum
nostrorum alacritas potuit, eo fu-
rore è mœnibus aggeribusque assi-
duè jaculantium; ut cælum ter-
ramque misceri crederes, tenebras
in lucem verti. Disturbatis ad Spe-
culam operibus hostium, vis præ-
cipua in portam Mechliniensem
directa; sed irritò conatu: hinc in
sinistra, & adhærentia mœnia, tan-
quàm facilius cessura. Dum tor-
menta sæviunt, dum murum fran-
gunt dejiciuntque, globum unum
alterumque saxo elisum, & in me-
diam

diam fodientium turbam resilientem, nemine prorsus læso, humus excepit, & profundâ scrobe hausit. Tertius in hortum Arcis decussus, ille fuit, qui duobus unus fatalis, exitium, ut dixi, attulit. Milites interim, præsertim Germani, in ruinas terram ingerere, cespite & stipite firmare; vallum ipsum, quo murus sustinetur, densare, & inde à mœnibus, situ altioribus, se jun gere; hinc in præcipitium defodere; ut si per hiatus hostis irrumperet, abruptis, & velut in crepidine angustiis clauderetur. Sed moles interior, vasta illa, ac solida, de qua antea, portam, intercepto, quantum statio requireret, spatio, præcingens, novum quoddam vallum fossamque faciebat. Necessitati hæc satis erant, virtuti non erant. Prestonius enim aliquid Spartani spirans genii, opera quidem militum; sed magis corpora suorum oppor-
tuna

tuna sibi hoc tempore censuit:

„ Illis arceri aut impediri hostem,

„ his propulsari ac repelli. Muros

„ muros non esse, nisi fortes, qui

„ pugnarent, muriq̄ue fierent. For-

„ tes non esse, nisi plaris virtu-

„ tem, quàm munitionem facerent.

Ad filium deinde conversus, Tu,

„ inquit, Didace, laceram istam &

„ hiantem murorum loricam vi-

„ des, subjectumq̄ue tumultuariâ

„ cespitum substructione muni-

„ men? Hic stabis, hæ vigiliæ tuæ

„ hac nocte erunt, dum in porta, &

„ circum miles excubat. Et tu mi-

„ les es, quemadmodum filius, se-

„ mel naturâ, iterum sacramento

„ meus. Agnosce amorem, pater

„ sum; & imperium, Præfectus

„ sum. Imperium æstima, ut amo-

„ rem merearis. Hostem si timue-

„ ris, pedemq̄ue retuleris, hostis

„ ipse fies, & armatum in te pa-

„ trem (an & crudelē?) invenies:

„ non Patris quidem, sed Præfecti
 „ manibus casurus. An amare po-
 tuit, qui tam rigidè loqui? Aliter
 sanè non potuit, vel ideo, quia a-
 mavit. Tota hæc patris severitas,
 nonnisi robusti amoris quædam
 tessera erat: intellecta filio, quam-
 vis adolescenti; quia miles erat,
 imò quia Prestonius. Ille verò
 „ martiali verecundiâ: Iam me vi-
 „ deo, inquit, Pater, amore tuo di-
 „ gnum esse, quia imperio occu-
 „ por: sæpius filium esse, quia in
 „ gloriæ societatem adoptas. Hic
 „ stabo verò, ut te scias & filium,
 „ & militem habere: meique me-
 „ mor, assignatum prius tegam cor-
 „ pore locum, quam deseram; spi-
 „ ritum autem, quem naturæ de-
 „ beo, militiæ persolvam. Stetit
 certè, totumque ab occasu Solis in
 Auroram jam adultam noctis spa-
 tium, & à somno, & à metu alienus,
 exegit; obsequio dubium, an peri-
 culo

culo laudabilior, cum vitam mortemque juxta haberet. Miles interim vigiliarum pertinax, moreque suo fervens fulminansque, formidolosus hosti fuit. Sclopiis tamen vibrandis temperare jussus, benevolentiae quasi specie, ne nimis laboribus exauriretur; sed revera, ut pulveri fomiti que, continua jam glandium missione deficienti, parceret: quem ut spiritum belli & animam hodie habemus. Tempestive etiam de hac inopia per occultos nuncios monitus à Grobendoncquo FERDINANDVS Princeps, mandavit, ut neglecta quacumque itineris difficultate, obsessis prospiceretur. Negotium datum Ioanni Comiti Nassavio, Aurei Velleris Equiti, & Equestris exercitus Summo Praefecto: qui ab ipsa adolescentia totam cum militia virtutem assumens, cum virtute militiam, imperio aptissimus, con-

filio

filio optimus, manu strenuus, plus
 herois quàm hominis exprimens,
 suum exemplum delinquentis sæ-
 culi moribus opponere potuit, fi-
 de, integritate, constantiâ prome-
 ritus, ut magnus esset; sed nullam
 adhuc æstimans magnitudinem,
 nisi quæ à Rege pendeat; nullam
 gloriam, nisi quæ ad Regem refe-
 ratur; nullam fortunam, nisi quam
 illibata militiæ obsequia fulciant.
 Tali prorsus viro opus erat, ut res
 hoc tempore maxima, & totam
 belli aleam trahens, perficeretur.
 Per medios ire hostes necessum
 erat, siue fallendos, si dolo locus
 esset; siue perfringendos, si ad pu-
 gnam veniretur. Sed fallere, diffi-
 cile, inter sparsos & vigilantes: per-
 fringere, periculosum, & exitio
 proximum; cum præter hostem, &
 pulvis hostis esset; quia ferebatur.
 Quippe omnem hic casus vim ac
 virtutem ludat; & quia igni pu-
 gnatur,

gnatur, post ferrum flamma timenda est. Facile incendium, ubi nitrum, & suam quisque perniciem à tergo gerit. Nassavius igitur, mandato Principis accepto, celeritate usus est, consiliiq̄ue sui rationem Petro Villamoro, Equitum sub FERDINANDO Principe, in Germania Legato, exposuit, Viro ad reipublicæ gloriâ nato, & per ipsa pericula provecto. Placuit verò, trecentos quinquaginta variis è turmis milites seligere: quibus præfecti, animo ac robore eminentes, dati. In hoc etiam tam nobili numero Thomas Davalus erat, ipso vultu inclytum familiæ suæ decus referens; qui in pugna Norlingana nuper strenuus, & adhuc saucius, vetus negligere vulnus, quàm novam virtutis occasionem maluit. Didacus item Acevedius, si animo censeatur, generosus; si corpore, robustus: sibi stimulus, dum virtu-

tes Majorum imitatur; exemplum aliis, dum exprimit: in quo nihil, nisi annos desideres, & possis negligere. A pedestri recenter militia ad Equestrem translatus, periculum citius, quàm honorem complexus est. Turmæ deinde Acevedianæ Propræfectus Christophorus Contreras, generis & ipse splendore nitens, non se militem putavit, nisi pars agminis hujus, & urbis obsessæ fieret; vir etiam litteris cultus, quemadmodum armis strenuus, prudens & fortis, generosus & modestus, bellis nuper Germanicis per ipsa sibi discrimina, atque adeò vulnera, laudis iter aperiens. Reliqui vel solo nomine in famam venient, ceu novi Fabii, nisi quòd feliciores: Carolus Maria Caraccius, Dux S. Geòrgii; Thomas Alardeus, Comes Tronzanus; Diomedes Carafa, Carolus Adolphinus, Bernardus Casatus, Pompejus

Alardeus frater Comitis Tronzani, Vquinus, Merodius Claromontius, Ferdinandus Silveria, Blasius Iandinus, Adjutoris munere, Iosephus Astor, ipse denique Villamorus, qui & virtute suâ, & fortunâ felicem hanc facere expeditionem potuit; & quo duce, ire nemo detrectabat. Designati milites ducesque Cameram (quod vicinum Bruxellæ, virginum Ordinis S. Bernardi monasterium est) clam, & summo mane conveniunt, pridie Kalendas Julii, qui Saturni erat: mox ab ipso Nassavio in duo agmina divisi; quorum alterum oneri, alterum pugnae destinatum. Ducenti viginti quinque, equis promprios, pulvere suum quisque repletum utrem à tergo, & ephippio alligandum, recipiunt, ad pondus circiter quadraginta quatuor. Funes singulis ex humero sinistro, balthei instar, pendeabant, thora-

cem cingentes. Centum verò viginti quinque armis expediti, si manus confererentur, opponere se hostibus jussi, sociisque elabendi occasionem dare. Missis interim speculatoribus, tutissimi viæ trames explorati. Horâ igitur secundâ post meridiem profecti sunt, ut collatâ temporis itinerisque ratione, circa mediam noctem, Lovanium pervenirent: in quod tempus ignem è porta Thenensi Grobendoncquius extendere monitus erat, suppetiasque expectare. Felicitas itineris à solertiâ imprimis ac fide ductorum pependit; qui cum cognita haberent diverticula omnia, & errare tamen mallent quàm fallere, egregiè ab ipso Nassavio instructi; per ambages animosè præivère. Additi ligones, nequid obstaculi, aut impedimenti esset: faces quoque, licet pleno die irent, ac noctem eo tempore in diem

adulto nitore Luna converteret, tenebris, quæ hîc necessariæ erant, quasi exulantibus. Dum procedunt, hostium quædam in conspectu copiæ fuerunt; sed quietæ. Sic transmissis, post occasum Solis, Diliâ, promotum est iter: cumque semihoræ ab urbe vix spatio abessent, tempestivè ab oppidanis elato igni, continuo & concitato ad portam cursu provolarunt. Non pulverem, aut funes fomites; sed ipsam in urbem salutem invectam diceres: invectam à numine, imperium Principis, consilia Comitis, obsequia equitum fortunante. Gaudere & exsultare omnes, tam milites, quam cives, ac densissimum mox gaudium imbrem, lætumque in hostes clamorem effundere. Hi metu perculsi, & tanquam graviori eruptione opprimendi, proximos, minusque munitos deserunt aggeres, & ad suggestus se recipiunt.

piunt. Inde tormentis pugnatum, & reddita clamoribus tonitrua: quasi & globi loquerentur. Novi hospites publicè privatimque grati & accepti fuère. Alios alii, nos in Arce Didacum Acevedium, & Christophorum Contreram complexi, privatim agnovimus beneficium, quod publicè acceperamus: quippe datum erat omnibus, quod debebant singuli. Sed humanitatem veræ Nobilitatis semper comitem esse, uterque ille testatur; hoc sedulò agens, ut quoties officii certandum est, vincat; plus semper reddat Amico, quàm accipiat. Mox etiam, adnitente Contrerâ, Maximilianum filium meum, inter Nobiles pridem militiæ Tormentariæ adscitum, Acevedius turmæ suæ Signiferum elegit, concessio à Principe temporis supplemento, velut beneficio; quod ut rariùs dari solet, ita Belgæ datum esse, tantò majus

est, quantò pulchrius, inter Hispanos, & Equites militare. Eâ etiam nocte, quâ pulvis in vectus, Ribaucourtiani è statione sua progressi, impetum in cerasetum fecêre, quâ audaciâ, eo successu. Plures Gallorum strati; quibus minus jam animi erat, quia vires inedia exhauscerat. Inter cadavera, tres quoque Centuriones jacuêre. E nostris quatuor duntaxat & gregarii desiderati. Ad Auriacum fama pulveris in vecti subitò venit: qui non leviter commotus, iram ad dolum convertit. Ratus enim, equites, qui ita fefellerant, opprimi in reditu posse, silvam, quâ iter erat, milite implet. Sed has etiam insidias Grobbendoncquius, omnia belli momenta expendens, lusit; detento in urbe præsidio, quod eruptionibus serviret. Satis esse pabuli, exploratum erat, & ex agris Transdilianis, passim adhuc intactis, colligi posse.

posse. Ad famam quoque obsidionis, & incrementum virium hic equitum numerus faciebat: quippe si velles, pedites erant: strenui, siue ex equis, siue è muris pugnarent. Non poterat autem, ut ingressus cum periculo fuerat, exitus ab exitio se jungi. Kalendis deinde Iulii, quia à violentia cessavit hostis, nostro quoque militi, continuis jam octo dierum laboribus vigiliisque fatigato, otium respirandi datum: quod plerique tamen, ut verè quiescerent, pietati impenderunt. Sic dies, qui Dei erat, & à Sole dictus, etiam inter arma cultura sua Christiano ritu accepit. Post primam verò facem infesto rursus fragore strepere tormenta cœpere; præsertim quæ in Speculam directa. Quo loco & tempore, VVingius Prætor, post sex jam noctes in mœnibus evigilatas, lapide tibiam læsus, quem tormenti globus è

muro dejecerat: quietis quàm vulneris impatientior, quia decumbere coactus, cui stare & agere deliciae erant. Sed equites, refectis jam equis, cum valida agrestium manu portâ Thenensi pabulatum egressi, dum proximos subeunt montes, hostium manipulo occurrunt. Ut brevis pugna, ita facilis victoria: numero & robore nostri præstabant. Aliis cæsis, aliis fufis fugatisque, quinquaginta capti sunt. Spolia in ipsa urbis porta sub hasta venierunt. Nullus etiam deinceps dies sine pabulo, nullum sine præda pabulum fuit; cum æmulatione quâdam suam equites in agris, suam in muris, & juxta muros, pedites niterentur militiam condecorare. Novissimæ tum etiam Principis littere, tanquàm suppetiæ fuere, cum toto jam accincti exercitu, & adventantis. Id scribere suâ ipsius manu voluit; non
jam

jam hortari cives militesque, ut fortes essent; sed laudare, quod fuissent. Peculiare tamen Grobendoncquo datum elogium; quod merenti suavissimum virtutis testimonium erat, etiam apud posteros duraturum. Ac sanè sustineri hætenus ac frangi hostem gemino exercitu unum, an uno geminum, potentissimumque, mirum, nec mirum erat. Mirum, si imbecillitatem urbis defensæ respiceres: non mirum, si virtutem ac famam defendentis: qui nisi fortissimus constantissimusque obtigisset, vel in prædam hosti, & plusquam hostis; vel in servitatem Grudii, bis miseri, veniebant. Egit unus, ut audent omnes fortes esse, & sic salvi: unus, quod plures simul & duces & milites; præsens omnibus, & sic omnium imperio regens, manibusque pugnans omnium, cum obsequentissimos haberet: frustra
etiam

etiam recrudescente tibiæ vulnere,
quod anno 1001. Silvæducis à
glande incussa acceperat; neglecto
verò dolore, cujus meminisse ne-
otium quidem erat. Nec rhedæ jam
patiens, nec potens corporis, sella
gestatoriâ usus est. Per mœnia sta-
tionesque militum latus quotidie,
alienis ivit pedibus, quem sui desti-
tuebant. Si vehementius gravare-
tur, corpore jacebat, non animo,
audiendis consiliis, imperiisque
dandis intentus. Per eosdem dies
alia hosti clades, disjecto à Breda-
nis militibus, prope Zoerselium
pagum, agmine Gallorum, quod
mari in Bataviam transvectum, re-
cto castra itinere petebat. Trecenti
circiter partim equites, partim pe-
dites erant, pluresque nobiles; se-
decim quæ currus, quæ carrucæ, va-
riâ ac pretiosâ onustæ supellectili.
De hoc itinere edoctus Alexander
Alpius, signifer Centuriæ Reinaldi
Boschii,

Boschii, vir animo manuque promptus, & vel maximè rebus agrisque hostium infestus, Bredâ centum triginta milites, prid. Kal. Iulias, eduxit, ac vi. Non. divisis cuneis, ex improvise proficiscentes à fronte & tergo aggressus est. Primo impetu viginti hostium prostrati, cum pars irrueret: secundo triginta. Reliqui metu consternati, fugere quàm pugnare maluerunt: conversisque subito equis, elapsi. Interiit hoc conflictu, præter alios majoris notæ, cognatus Marchionis Herveræi. Carrucæ captæ quatuordecim, grandem militi prædam dedere. In hac & epistolæ propè ter mille erant; à magnis, & ad magnos plurimæ; nonnullæ ab ipso quoque Rege. Quæ ad Castellionæum, aliosque Præfectos, Marchioni Aytonæ confestim missæ. Hic verò arcana & consilia hostium, tanquàm spolia estimans, amplius scire potuit,

154 HISTORIÆ BELGICÆ
potuit, quàm miles raperè: quæ
maxima præda fuit. Ex Eburonum
tamen finibus quadraginta circiter
carrucæ in castra invecæ, exigua
solatio, & irritandæ magis quàm
explendæ fami; cum nihil ad Germanos
garios subsidii veniret, exiguum
Centuriones & Præfectos. Miles
noster, quia extra inediam in
piamque, plus etiam vigoris, & ingenii
habuit. Alii vi & audacia
hostem lædere, alii dolo & infideli
ludere: cum pugnare satis non e
set, nisi & deliciae accederent, arma
denique velut oblectamenta be
haberentur. Vltimis his quide
diebus accessuum anfractus
portam Mechliniensem, aggeri He
bernorum Batavi quasi admove
rant: cum miles Germanus qu
dam, è fossâ urbis ad sepes, via
munientes, progressus, observare
latebris potuit, quid omnino age
rent hostes, quando arma, quanc
ligon

ligones fumerent, operæ, an pugnæ
 intenti. Consilio cum focis inito,
 uti insidiis placuit; ut unus ille ho-
 stes, unum focii observarent. Ille
 signum daret, hi silentio ac celeri-
 tate in inermes, ac fodiendo impe-
 ditos, irruerent, vim & vulnera
 spargerent, & è vestigio in tutum
 se referrent. Successit dolus, itera-
 rumque aliquoties cruentæ hujus
 scenæ, non sine militari cachinno,
 spectaculum; donec multis ho-
 stium vulneratis, nonnullis etiam
 cæsis, à labore inchoato in proxi-
 mum aggeris sinum suos Præfectus
 operum revocaret. Quinto tan-
 dem Nonas Iulias, qui Martis erat,
 præter morem, tormenta omnia
 hostium, & ipsa castra siluerunt:
 quo consilio, dubitarum. Alii, & in
 „metum, proniores, Infestio-
 „quiere vim parari: belli, ut aëris
 „tempestates esse, invalescere, ubi
 „remiserint: ipsum ad robur ho-
 minem

„ minem respirare. Alii, suppetiâ-
rum fiducia erecti, Muniri adver-
„ sus imminentem exercitum ca-
„ strorum valla; non jam viribus,
„ sed aggeribus hostem fidere,
„ ideoque fodere, debilitatum ine-
„ diâ, & quasi enectum. Regios in-
„ tegris & animis & corporibus ac-
„ cedere, validâ quoque auxilio-
„ rum manu feroces. Vinci Gallos
„ Batavosque posse, quia invitum
„ pugnaturi essent: fortunam au-
„ tem totam obsidionis ab uno
„ prælio pendere. Mea hæc verò,
nec vana opinio fuit, quâ & erigere
„ meos conatus sum, Hostem, quia
„ in promovendis operibus paullo
„ antè languentem, tandem otio-
„ sum, non de pugna, sed de fuga
„ cogitare. Verba, cum supra vota
viderentur, eventu mox confirma-
ta, citiusque plausum, quàm fidem
invenere. Suspecti interim ac ti-
mendi cuniculi, quos è ceraseto

in aggeres sibi objectos hostis moliri visus. Grobbendoncquius contra aperiri meatum subterraneum iussit, & in suggestum proximum tormentarium extendi. Vesperī igitur ingens militarium fascium copia ad stationem Hibernorum Vilvordianam à Vesemalianis, inibi simul excubituris, comportata; ut si agger noster hostili cuniculo subverteretur, instaurari confestim posset; sin hostilis nostro, materia fossis implendis ad manum esset, transitusque in munitiones facilior sterneretur. Dum hæc fiunt, nihilque oppidani de laboribus remittunt, ultimo tandem terroris signo urbis constantiam hosti tentatam esse volunt; elatumque noctis sanguinisque colore, è suggestu, Speculæ opposito, vexillum, quod funestum & minax velut instar esset, quasi internecinâ excidii denunciatione. Sed facilè jam signa

negligebant, qui arma, & tormenta, & ipsa hostium castra contempserant, pari ad terrorem virtute auribus oculisque obduratis. Hæc, ut narrata vulgò, & credita, refero. Cæterum, casus, ut reor, mutatis fecellit excubiis, ut suis Centuriarum singulæ signis coloribusque distinctæ: vel certè, ignavis ducibus, militaris petulantia privatum lufum publico terrori aptavit. Cur enim non eadem è stationibus omnibus minæ? cur non universæ simul urbi conspicuæ? Saltem quot castra, tot fuissent signa; ut quod communi fieret decreto, omnes percelleret. Dixerim, hæc omnia fugæ fuissent indicia, metum minis occultatum. Etenim cum omnes ferè hæctenus noctes continuis arderent streperentque præliis; hæc una, & in castris potissimum Batavorum, somno similis fuit: occupatus hostis, ut vasa tacitus colligeret, discessit, sumique

sumque, extremâ victus fame, maturaret. Insolitam verò hanc admiratus quietem Prestonius, nunquam quietus, post noctis meridiem ex urbe ad aggeres prodiit, & selectos duodecim è suis milites, quid hostis ageret, quidve moliretur, exploratum misit. Accedunt illi ad valla, neminem audiunt: incunt quoque, vident neminem. Sine præsidio munitio erat, & tanquam munitio non esset. Reversi sine pugna, & quasi victores, lætâ voce, discessisse hostem indicant. Dum ad Grobbendonquium Præfectus vigilum Fuscus, fugæ laturus nuncium, properat, novi ad suggestum quoque tormentarium Hiberni procurrunt, vacuumque inveniunt, manifesto jam solutæ obsidionis indicio; quod omnium tam militum, quam civium, juventutisque acclamationibus exceptum, jucundissimam venientis diei lucem fe-

cit. Nasci cum die jam urbem dice-
 res, coli genium urbis, salute, tan-
 quàm novâ vitâ acceptâ. Nihil sua-
 vius, quàm è speculâ, turribus, mu-
 ris, alibi densata ad iter agmina,
 alibi sparsas circum catervas specta-
 re oculis, tormentis infestare.
 Acerbiores quorundam voces e-
 rant, ad ludibrium contumeliam-
 que formatae. Animos putares, non
 corpora hostium lædi, quæ gra-
 viora vulnera sunt. Sed quemad-
 modum funesta hosti obsidio fuit
 ita & fuga. Cadebant alii, morbis
 depressi, alii machinis percussi, alii
 glandibus trajecti: plus stragis,
 quàm prælii erat. Ultimum Fran-
 ciscus Ioannes Roblesius, Juventur-
 is Præfectus, tormentum è pluteo
 portæ Bruxellensis, admoto fomi-
 te, accendit, septenosque (ut vo-
 lunt) ab agmine hostium, jam se
 movente, abripuit. Quo sanè faci-
 liore finem laboribus hæctenus
 exant-

exantlatis imponens, liberatam esse urbem solenni sono ac fulmine testatus est. Mirum dictu : plures hostium ex urbe, uno novissimoq; ictu absumpti, quàm toto obsidii tempore, globis plus mille quadringentis, vel occidere, vel lædere nostrorum, è castris hostes potuerunt. Hæc simul Prestonius arreptæ rei bene gerendæ occasione, trecentos è suis, majoribus instructos sclopis, in hostem pugnaturus educit, valideque cum equitatu, velitatus est : superveniente peditum auxilio, non minùs feliciter suos reduxit, quàm fortiter dimicaverat. Virtutis hic quoque partes Ribaucourtius, VVesemalius, Einhoutius (& quomodo satis laudandi?) tam strenuè implerunt; ut non minori gloriâ pepulisse hostem, quàm defendisse urbem viderentur. Cives, rusticique, viarum imprimis gnari, & ex insidiis infesti

(quos inter Mannartius ille, & Brandenburgius eminebant) alibi palantes opprimere, alibi extrema agmina infestare, iræ & vindictæ ubique indulgere. Passim cadavera aut arma, homines aut spolia; cum plures sæpe captivi essent, quam qui caperent; plures cæderentur, quam pugnarent. Circa meridiem Galli demum, tuguriis stegisque incensis, castrorum reliquias movère. Tum civitas quodammodo effusa, ut aggres hostium, ipsosque fugientes propius spectaret: viri, feminae, pueri. Sed ut repentinus, ita confusus hic discessus: varia etiam supellex relicta, & quicquid festinantibus grave esset. Plus igitur invenit quisque prædæ, quam ferre posset: qui vacui ex urbe iverant, onusti revertebantur. Plerique curiosi, ut murorum turriumque potissimum ruinas foris inspicerent, jam demum agnoscere periculum,

culum, in quo fuerant; horrere factum, postquam depulsum esset. Nondum è conspectu postremum, quod Brisæus ducebat, agmen efferat, & ab exercitu Picolominei, auxilia Germanica ducentis, quadringenti equites Croatæ, ab Isolano suo, inelyto Martis, & naturæ prodigio præmissi, ad urbem advolant: genus hominum durum, militare, ferox; Pannoniæ Danubium inter Savumque incolæ, in ipsis quodammodo equis armisque nati, & tantum non Centauri. Sclopo uno longiori, aliis brevioribus, tum acinace, malleoque unco & castrensi instructi, quoties pugnant, sæviunt. Cum verò facilius mortem contemnant, quam hostem timeant, audent omnia; vel tum maximè timendi, cum diffugiunt; acrius soliti, & circumactis equis, in agmen, & prælium redire. Opprimi difficulter dispersi que-

unt, conglobati opprimunt. Omne in impetu & cursu consilium est, fortuna in virtute. Sic invadunt, cædunt, vincunt: sic etiam, ne vinci videantur, occumbunt. Novi hi quidem hospites, cum, transgresso primam lineam Sole, proximi mœnibus essent, omniumq; in se converterent oculos, prius hostem, quàm hospitium quærere, pugnam iniire, quàm urbem voluêre. Et, „ Arma videmus Regia, inquit, „ ubi infesta Regi? Certatim omnium digitis vocibusq; comonstrata sunt, extremâ jam equitatus Gallici parte Dilix, prope Vigmalium pagum, imminente. Huc igitur, nullâ interpositâ morâ ruunt, & more suo irruunt. Hostibus, in trajiciendo flumine occupatis, parum ad pugnam otii, minus animi erat; & quia à tergo urgebantur, majori cladi obnoxii. Eo tumultu magis, quàm prælio,

ducenti

ducenti Gallorum cecidére. Præcipua contentio, ut pontes à tergo dejicerentur: dejecti sunt. Sed victores, ne intercipi aquis, aut interrumpi fortuna videretur, contempto periculo, in flumen equis insiliunt, nandoque in adversam ripam evadunt. Tanquam sanguinem & sudorem abluissent, novo in hostem vigore investiti sunt, novamque cædem intulére. Lassi tandem, adeoque inclinato die, ad urbem, hospitio digni, veniunt, à civibus non sine triumpho excepti. Præsidarii verò hoc tam pulchro exemplo vehementius exciti, quasi nec Croatis cederent, hostem, quamvis properantem, secuti, compendioque affecuti. Cum novo in extremos impetu raperentur, viginti omnino equites, ipsumque Præfectum interfecére. Læti spoliis, & illæsi ad suos reversi, laude victoriam æstimârunt. Proximè

deinde aliquot dies aliquo semper præclaro facinore insigniti. Omnem tandem si ad^m calculum cladem referas, nullum tristius hosti bellum. Aliquot omnino millia vis militum nostrorum ac civium; aliquot fames, & inde morborum contagio; aliquot etiam fuga abstulit. Iunctæ utriusque exercitûs copiæ, cum Trajecti essent, numerum implebant quinquaginta novem millium: lustratæ post fugam, viginti septem circiter erant. Castra igitur, nonnisi sepulchra; munimenta pugnantium, nonnisi cæforum monumenta: urbs, quamvis libera, cadaveribus adhuc tamen obsessa. Pleni circumquaque agri & aggeres, & passim membra mortuorum semisepulta, non sine horrore eminent; alibi & à canibus eruta lacerantur. Putares in usuram anni & horni, imbutum sanguine & tabo solum; ut quantum in agris circum-

circumjectis periisset segetum, tantum pinguefactæ glebæ gemino deinceps proventu horreis redderent; brevem autem belli tabem longâ ubertate supplerent. Quàm exiguum verò urbi damnum a gemino potentissimoque exercitu illatum sit, si muri non possunt, dicent homines. Vna, ut supra annotavi, mulier, pauci viri tot velitationibus, pugnis, tormentis, sive læsi, sive interempti. Cives vix decem, milites vix centum quinquaginta. Plures mori etiam citra bellum poterant. Nemo autem toto obsidionis tempore, quod mirum est, morbo extinctus: nemini ægro-tare otium erat. Tandem igitur profligato periculo, & absterfo metu, ad se quisque rediit, vivere incipiens, quasi mortem depulisset. Ipsa civitas post calamitatem exultans, & jam gloriosa, decem dierum, quasi tot annorum noctem,

etem, Trojâ felicior, in clarissimam lucem commutavit. Deo Opt. Maximo gratiæ solenni supplicatione dictæ: Dies urbis liberatæ, festâ quotannis pietate ac lætitiâ celebrandus, in fastos relatus: squalor & illuvies obsidii lætis charistis conviviiisque ablata & abluta: expiata incenia, purgatæ plateæ: tabernæ passim & officinæ, quas torpor mercium & operarum clauserat, referatæ. Ab armis ad negotia cives, ad studia juventus reversa. Alii, posito gladio, calamus sumere, scribere publicè, aut dicere, quæ patrare quisque ausus erat, omnium virtutes unam laudem facere. Sic nunc etiam muros, turrium, portarum vulnera pulchriorem urbem faciunt: sicubi & tectâ læsa, suum quisque damnum, tanquàm decoris monumentum computat. Hostes porro divisim agminibus profecti, ipso itinere,

itinere, cadaveribus ubique strato, infelicitatem obsidionis repræsentare. Et quæ igitur belli fides? Timendi qui venerant, mutatâ rerum facie, vel maximè jam timebant. Exercitum timebant Regium, à Principe e ductum, & inhærentem vestigiis fugientium, expectato verò hætenus robore instructum. Unde Diestemii relicto mille ducentorum militum præsidio, tanquam in remoram insequentibus, per lata Campaniæ Belgiæ ericeta Mosæ tractum petunt, fame dubium stimulati, an potius impediti. Princeps, quemadmodum, liberare urbem, accinctus erat, ita postquam liberatam intellexit, hostem insecutus. Diestemium verò, quia resistere ausum, vi aggressus, ad deditonem compulit. Interea extrema carpentibus agmina Croatis, Auriacus porrectum sterilium terrarum æquor transit, & inter Ruramun-

170 HISTORIÆ BELGICÆ
ræmundam ac Venlonam , velut
respirans , confedit. Satis sic qui-
dem tuti limites hostium videban-
tur ; & ecce quodam quasi fato
viscera commota sunt ; ut qui foris
occupare aliena destinaverant, do-
mum ne sua quidem (nec sua) con-
servarent. Tantum nobilissimæ ge-
nerositatis Einhoutius , magna
conservati Lovanii pars, ausus est,
& quasi à Deo æterno huic facino-
ri destinatus : qui, reductis Gelram
copiis , Arcem hostium munitissi-
mam, & supra belli vires positam,
astu aggressus , virtute occupavit.
Schencquianam appellant. Hæc il-
la Arx est, Rheni Vahalisque divor-
tio objecta, angusta antiquæ Bata-
viæ principia, & quicquid uterque
ambit fluvius , muniens, anno ∞.
10.LXXXVI. à Martino Schencquio,
in Regem eo tempore militante,
exstructa ; quæ navibus & com-
merciis leges daret , homines &

agros

agros tributo coërceret, clauderet
 vel aperiret terrâ aquam, & aquâ
 terram. In potestatem igitur Prin-
 cipis uniuersę regionis clavis & re-
 pagulum venit; quia fortis Ein-
 houtius fuit, quia nihil tam ar-
 duum censuit, quod viribus non
 cederet, ingenio & prudentiâ gu-
 bernatis. Is, cognito, paucos omni-
 no milites præsidio relictos, quin-
 gentos, mandato Principis, pedites,
 & electos, clam & circa noctem,
 cum apparatu necessario, Gelrâ
 educit, acceptisque Griethausæ
 scaphis, Vahalim superat. Milites
 non minus auidi, quàm ipse dux, ad
 Arcem properant, fossam aquâ de-
 stitutam transcunt, mœnia succe-
 dunt, & erectis scalis, dum fudes,
 senio quasi putres, evellunt, in sum-
 mam simul conantur loricam eniti.
 Hic pugna, & acris. Neque enim
 hostem in periculo aut virtus de-
 stituit, aut formido retardavit.

Nostri

Nostri bis rejecti, cum corporibus magis quam animis caderent, tertio tandem assultu vallum, ipso urgente Einhoutio, superant, & libere impetu vim in adversos effundunt. Cadunt utrinque plures, & pari ferè numero. Sed ipse Praefectus, VVelderus cognomine, plenus vigore, & loci tutelâ dignus, tredecim acceptis vulneribus, collapsus, secum Arcis fortunam traxit. Victores cum pugna iram posuere; nemini graves aut molesti; ut humanitatem profiterentur: quæ Regiæ militiæ, sub FERDINANDO Principum optimo, tessera est. Pugnât ille, ut clemens sit; vincit, ut salutem donet. Hac etiam laude Stralam, Ercquelenam, Limburgum hosti, & magis miseriæ, eripuit. Sed si hæc auspicia sunt, quæ reliqua belli fortuna erit?

PONTVS HEVTERVS

DE

OBSIDIONE

ROSSEMIANA,

ANNI M. DC. XLII.

Lib. XI. Rer. Belg.

ROSSEMIVS & LONGEVALLIVS transgressi summo cum periculo Netam flumen, Mechliniam usque excurrunt, sed tormentorum formidine propius non accessere. Venerat huc Bruxellâ Regina Maria: quare hostes ad meridiem declinantes, Keersbergam contendunt, inde Veldonckium, Schrikam, VVerchteram, Rotclaram, Haghtam, Tieldonckium,

kium, ac VVespelarum veniunt. In quosdam igne sæviunt, majorem partem pecuniã multant, nusquam vel debilissimo expugnato Oppidulo. Tandem Lovanium contendunt, ac juxta monasterium Betlehem prima locant castra, Herentum ac VVinckesselum exurunt; motisque Terbanckium castris, ad portam Bruxellensem confident. Miserat Regina Maria Lovanium Georgium Rollinum, Aimeriæ Dominum, cum ordinaria equitum suorum turma; quemadmodum & Conradum VVarneburgii Comitem, cum trecentis peditibus; ac Philippum Dorlainium, Gallicæ Brabantia Ballivum, cum ducentis peditibus. Sed defendere se posse, propter amplissimum murorum ambitum, tantillis copiis Musarum domicilium diffidentes, concepto timore, se inde cum copiis proripiunt: quod non parum

cives

cives terruit. Rossemius de ducum fuga, militum discessu, ac civium perturbatione certior factus, Legatum castrensem ad urbem mit-
 tit, dedi que eam Regi Franciæ pe-
 tit. Idem quod Antverpiæ, fert re-
 sponsi. Tum paucorum dierum
 fiunt induciæ, ac procurantibus
 aliquot proditoribus (qui à Rosse-
 mio pecuniâ corrupti, copiarum
 ejus magnitudinem tormento-
 rum que multitudinem mirum in
 modum auxerant) de conditioni-
 bus, quibus Rossemius ab urbe dis-
 cederet, agi est cœptum, cum ta-
 men hac specie occupare eam co-
 naretur. Petit ante abitum pro ex-
 ercitu com meatum, tormenta ur-
 bis majora omnia, dolia aliquot
 tormentario pulvere plena, ac
 octoginta aureorum liliorum mil-
 lia. Offerunt Lovanienses quin-
 quaginta millia, ac pro Rossemii
 Longevalli que domestico comi-
 tatu.

tatu vinum ac commeatum. Admittuntur conditiones ; vinoque ab equis ad portam attracto, studiosi aliquot bonarum Litterarum (ut ibi tum celebris erat Academia) funes, quibus attrahebatur, discindunt, ulteriusque protrahi vetant. Sinistri enim aliquid animis præfagientes, verebantur ne dolo occupatâ portâ, hostes, qui juxta eam post vineta in acie stabant, irrumperent. Quare ex composito tumultu excitato, vinum commeatumque diripiunt, portam aperiri prohibent, ac mox è vallo tormentâ aliquot in Rossemianos exonerant : quæ causâ fuit, ut urbis Præfectus, cognomine Bleheimius, ac Damianus Goufius, qui Senatûs populi que nomine, durantibus induciis, ad hostes exierant, statim ab iis in vincula conjicerentur, violatas inducias tormentorum exoneratione causântes ; nec liberantur,

rantur, nisi persolutis duobus aureorum liliorum millibus. Rossemius nullam restare spem capiendi Lovanii videns, valedictis Musis, Corbecum castra movet, inde Rasburgum, Neer-Ischam, Sartum, Florivallum, ac Thertogendalam transit, hos exurens, illos pecuniâ multans. Lovanienses hoste liberati, portis egrediuntur, ac casu Hieronymum Longum, è proditoribus unum, capiunt: qui in quaestione confcios prodens, cum iis in foro strangulatur. Rossemius ac Longevallius in Gallicè loquentem contendunt Brabantiam, primum Gravam, tum VVaveram, deinde Meleinium, Longevillam, Geldenacum, Gembloursum, Argentonium, ac Stappansium. Arcem Conroiam insidebant octoginta rustici: expugnati ad unum omnes interficiuntur. Inde Floruanum veniunt, Abbatiamque in-

genti pecuniâ multant, totumque
 ferme Comitatum Namurcensem
 similiter diraxant. Sombræ Sabim
 amnem trajiciunt, rusticosque, in-
 gentibus factis fossis, arbores in-
 gentes dejecisse, intercludendisque
 publicis viis in transversum abje-
 cisse reperiunt. Sed omnibus his
 superatis difficultatibus, magnis
 itineribus ad Aureliæ Ducem, Lut-
 zenburgios oppugnantem, festina-
 bant. Certiores enim facti erant,
 Cæsarianos, collectis undique co-
 piis, Duce Aurantino, Burano, ac
 Bossuo, citato itinere insequi.
 Quare trajecto juxta Maseriam ite-
 rum Mosâ, quod id Francici juris
 Oppidum esset, munito loco con-
 fidentes, militi aliquamdiu re-
 quem largiuntur. Cùmque hoc
 loco inter Rossemium & Longe-
 vallium de prædæ divisione con-
 troversia non exigua oriretur, eam
 mox Aurelianus suâ auctoritate
 compo-

componit, Rossemiumque, persoluto ejus copiis stipendio, in Geldriam Cliviamque dimittens, mox cum suis in Franciam revertitur.

F I N I S.

V I R O R V M

IMPERIO, CONSILIO, OPERA
PRÆSTANTIVM,

Qui in hac Historia nominantur,
CENTVRIA.

A

B Angelis, Theologus, Pag.	59.
Acevedius, turmæ equi- tum Præfectus,	142.
	147.
Adolphinus, turmæ Præfectus,	143.
Alardens, turmæ Præfectus,	144.
ALBERTVS, & ISABELLA CL. EVG.	
Archiduces,	24.
Alpius, Signifer,	152.
Arcosius, Thenensis Præfectus,	12.
Arnulphus Imperator,	7.
A S. Quintino, turmæ Præfectus,	36.
Astor, turmæ Præfectus,	144.
Aubermontius Toparcha, Ribancour- tius, Tribunus,	35. & passim,
Auriacus Princeps Fredericus Henricus, 4. & sæpius. Gulielmus, 8. Mauri- tius,	4.

B

B Alanconius Baro, Tormentorum Præ- fectus,	9.
	Bena-

Benavidius, Legatus Regius,	21.
Bertinius, Signifer,	129. 131.
Bervoetius, Legionis VVesemalianæ Pro- præfectus,	45.
Bommaletius Toparcha, Eques, 51. & Paludanus, Consules Urbis, 52. cum reliquo Magistratu,	53. 54.
Borgreeffius, Civium Ductor,	46.
Boschius, Centurio,	153.
Brabantia Dux Joannes, Academiae Conditor, 3. VVenceslaus, Ibidem.	
Brehäus,	103.
Brifaus,	4. & passim.

C

C Airus, Equitum Propræfectus,	9.
Cantelmus, Tribunus,	Ibid.
Caraccius, Dux S. Georgii,	143.
Carafa, turmæ Præfectus,	Ibid.
Carignani Princeps,	9.
CAROLVS V. Imperator,	23.
Casatus, turmæ Præfectus,	143.
Castellionæus,	4. & passim.
Coecquius, Architectus Militaris,	9.
Contreras, turmæ Acevedianæ Propræ- fectus,	143. 147.

D

D Aneelsius, Civium Ductor,	47.
Davalus, turmæ Præfectus,	142.
Daveus, Academiae Rector, 55. ejusque Pater,	56. 57.
N 5	Daxpius,

Daxpius, Eques Ord. S. Jacobi, à Con-
siliis Secretisque Statùs ac Belli, 20.
Dorgoyus, Centurio, 57.

E

Einhoutius, Protribunus, 36. & passim.
Estensis Marchio, 21.

F

Ferdinandus Princeps Cardinalis, 6.
& passim.
Fuscus, Civium Ductor, 47. Sarti-Gui-
lielmiani Toparcha, Summus Vigilum
Præfectus, 49. & sæpius.

G

Geraldinus, Signifer. 107. 131.
Godefridus Lotharingus, 2.
Grobbendoncquius Baro, Urbis
Præfectus, 35. & passim.
Gutierius, 64.

H

Everæus Marchio, 153.
Hiddinga, Academicorum Ductor,
60.

I

Iolanus, Croatarum Præfectus, 163.
Lamyf.

L

L Amylleraus, Tormentorum in exercitu Gallico Præfectus,	82.
Landinus, Adjutor,	144.
Ledaus Marchio,	76.
Lermenfis Dux,	9.
Longevallius,	3.
Loonbecius Toparcha,	50.
LYDOVICVS XIII. Galliarum Rex,	21.

M

M Aldeghemius Grimarezius, Urbis Bruxellensium Præfectus,	78.
Mannartius,	103. 162.
Merodius, turmæ Præfectus,	144.
Moncada, Aytonæ Marchio, Summus Belli Dux,	9. 19. & alibi.
Morganus, Tribunus,	132.
Muetius, munitionum Inspector,	50.

N

N Annius,	39.
Nassavius Comes Joannes, Magister Equitum,	7. 140.

O

O Ranius Marchio, FERDINANDO Principi à Cubiculis,	21.
--	-----

P

P Arifotus, Juventutis Ductor,	59.
PHILIPPVS IV. Hispaniarum Rex, terrarum	

terre marisque arbiter,	7.
Picolomineus Comes, suppetiarum Germanicarum Ductor,	163.
Prestonius, Centurio Primipilus,	67. 118.
Tribunus, è Vicecomitibus Gormanstoniis,	35. & passim.
Puteanus, Erycl F. turmæ Acevedianæ Signifer,	147.

Q

Qvellius, ordinis Director,	107.
-----------------------------	------

R

Roblefus, è Comitibus Danneppesii,	
Inventutis Dictator,	60. 160.
Rosa, Belgii Præses,	9.
Rossemius,	3. 8.
Rotarius,	104.
Ruloffius, ordinis centuriati Director,	73.

S

SChencquius,	170.
Silveria, turmæ Præfectus,	144.
Silvius, Eques; & Schorenbrootius, I. C.	
Urbis Syndici,	53.
Smitius, Centurio,	120. 134.

T

TRonzanus Comes, turmæ Præfectus,	143.
Tuldenus, Iuris Antecessor,	70.
Vander-	

V

- V**Andervorstius, Toparcha Loonbe-
 cij F. Centurio, 50.
Varennius Marchio, Tribunus, 113.
Vignacourtius, I. C. Iuventutis Ductor,
 59.
Villamorus, Equitum sub FERDINAN-
 DO Principe in Germania Legatus,
 142.144.
Vquinus, turmæ Præfectus, Ibid.
Vrerhellichtius, Civium Ductor, 47.
Vvelderus, Arcis Scheacquianæ Præfe-
 ctus, 172.
Vvesemalius Baro, Tribunus, 35. &
 passim.
Vveysius, 103.162.
Vvingius Toparcha, Urbis Prætor, 46.
 130.149.

C E N S V R A.

Obsidio urbis Lovaniensis 1635.
eleganter & fideliter conscripta
ab A. V. ERYCIO PVTEANO,
publicam lucem meretur. Datum
Lovanii, 17. Novembris 1635.

ANTONIUS LOVERIVS
S. T. L. Pontificius & Re-
gius Librorum Censor.

SVM.

SVMMA PRIVILEGII
REGII.

PHILIPPVS Dei gratiâ Hispaniarum, &c. Rex Catholicus, Diplomate suo sanxit, Nequis ERYCI PVTEANI, Consilarii, & Historiographi, nec non Professoris sui in Academiâ Lovanienſi, Libros, à Legitimo Censore approbatos, intra quindecim annos præter ipsius voluntatem, vel typis suis excudat, vel alibi excusos, in has Germaniæ Inferioris ditiones venales inferat. Qui secus faxit, præter exemplarium confiscationem, triginta marcharum auri puri illatione mulctabitur: uti latius patet in litteris, datis Bruxellæ, XIV. Februarii, M. D C. XXII.

Signat

Le Comte.

CAY-

C A V T I O

AB AVCTORE TYPOGRAPHO
FACTA.

VTOR Privilegio, quod à Rege
Catholico mihi nuper concessum
est, & potestatem tibi, IOANNES
CNOBBARE, bonâ fide facio, hunc
HISTORIÆ BELGICÆ LIBRUM
SINGVLAREM, DE OBSIDIONI
LOVANIENSI, typis tuis excudendi
ac divulgandi. In me, in te, in Regem
ipsum peccabit, si quis alius editionem
moliatur, aut exemplaria inferet.

ERYCIUS PVTEANVS,
BAMELRODIVS.

SCRIPTVRÆ VITIA
in transcurso emendata.

Pag. 9. lin. 2. Carigrani lege Carignani
Ibid. lin. 13. iudicabat lege indicabat
Pag. 71. l. 13. sibi lege tibi
Pag. 74. l. 15. resistendis lege resistendo.